

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ - TECHNICKÁ UNIVERZITA V OSTRAVE

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EURÓPSKEJ INTEGRÁCIE

Banková únia ako možné riešenie problému tieňového bankovníctva
v Európskej únii

Banking Union as a Possible Solution to the Problem of Shadow Banking in the
European Union

DIPLOMOVÁ PRÁCA

ŠTUDENT:

Bc. Lucia Plátková

VEDÚCA DIPLOMOVEJ PRÁCE:

Ing. Kateřina Dvoroková, PhD.

OSTRAVA 2014

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Lucia Plátková**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6210T004 Eurospráva

Specializace: 00 Eurospráva

Téma: Bankovní unie jako možné řešení problému stínového bankovníctví
v Evropské unii
Banking Union as a Possible Solution to the Problem of Shadow
Banking in the European Union

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Postavení stínového bankovníctví v bankovním sektoru
3. Regulace a dohled v bankovním sektoru
4. Bankovní unie EU jako možné řešení stínového bankovníctví
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

JUROŠKOVÁ, Lenka. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. 174 s.
ISBN 978-808-7284-261.

POLOUČEK, Stanislav a kol. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 480 s.
ISBN 978-80-7400-491-9.

REVENDA, Zbyněk a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. vyd. Praha: Management Press, 2012.
423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Kateřina Dvoroková, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prehlasujem, že som celú prácu vypracovala samostatne a prílohy 1 - 3, dané mi k dispozícií, som samostatne doplnila.

V Ostrave dňa

.....

Bc. Lucia Plátková

Rada by som sa poďakovala svojej vedúcej Ing. Kateřině Dvorokovej, PhD. a Mgr. Pavlovi Plátkovi za trpezlivosť, hodnotné odborné a praktické rady a podporu pri písaní mojej diplomovej práce.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Postavenie tieňového bankovníctva v bankovom sektore.....	7
2.1	Klasický bankový sektor	7
2.1.1	Banky	8
2.1.2	Bankové riziko	10
2.2	Tieňové bankovníctvo	11
2.2.1	Nebankové subjekty	13
2.2.2	Výhody a riziká tieňového bankovníctva.....	14
2.2.3	Spôsoby merania a monitorovania tieňového bankovníctva.....	16
2.2.4	Hedgeove fondy	19
2.2.5	Offshorove spoločnosti	22
2.3	Zhrnutie kapitoly	24
3	Regulácia a dohľad v bankovom sektore	25
3.1	Dôvody regulácie bankového sektora.....	25
3.2	Systém regulácie a dohľadu bánk.....	26
3.2.1	Veriteľ poslednej inštancie.....	28
3.2.2	Doktrína too-big-to-fail	31
3.3	Podmienky výkonu regulácie a dohľadu	33
3.3.1	Nezávislosť.....	33
3.3.2	Zodpovednosť	34
3.3.3	Vymedzenie cieľov	35
3.4	Varianty inštitucionálneho usporiadania regulácie a dohľadu	37
3.5	Rámec regulácie a dohľadu na úrovni Európskej únie.....	40
3.6	Regulácia tieňového bankovníctva.....	46
3.7	Zhrnutie kapitoly	49
4	Banková únia EÚ ako možné riešenie tieňového bankovníctva	50

4.1	Banková únia krok za krokom.....	51
4.1.1	Jednotný mechanizmus bankového dohľadu.....	57
4.1.2	Spoločný systém krízového riadenia.....	60
4.1.3	Spoločný systém ochrany vkladov	62
4.2	Banková únia a jej možný vplyv na tieňové bankovníctvo	62
4.3	Zhrnutie kapitoly	66
5	Záver.....	67
	Zdroje použitej literatúry.....	70
	Zoznam skratiek	76
	Prehlásenie o využití výsledkov diplomovej práce	
	Zoznam príloh	
	Prílohy	

1 Úvod

Vznik bankovej únie je v súčasnosti na poli Európskej únie jedna z najdiskutovanejších tém. Globálna finančná kríza, ktorá sa do Európy dostala v roku 2009 a spôsobila obrovské problémy, vo veľkom prispela k tomu, že sa lídri Európskej únie zhodli na tom, že dopady tejto krízy boli fatálne a je potrebné vyvarovať sa podobným problémom do budúcnosti. Dôvodov pre výber danej témy bolo viac, no šlo najmä o skutočnosť, že všade v médiách sa rieši len vznik bankovej únie a problém, ktorý súvisí s bankovníctvom - oblasť tieňového bankovníctva, je prehliadaný. Z tohto dôvodu som sa rozhodla, že sa budem danej problematike venovať.

Na začiatku by som rada upozornila na skutočnosť, že médiá často uvádzajú synonymické názvy troch pilierov bankovej únie. Môže sa vyskytnúť pojem *jednotný* mechanizmus, rovnako sa uvádza aj pojem *spoločný* mechanizmus, či dokonca *spoločný systém*. V mojej práci budú použité nasledujúce pojmy: *jednotný mechanizmus bankového dohľadu* ako prvý pilier bankovej únie, *spoločný systém krízového riadenia* ako druhý pilier bankovej únie a *spoločný systém ochrany vkladov* ako tretí pilier bankovej únie.

Cieľom tejto diplomovej práce je na základe kvalitatívnej analýzy vyhodnotiť potenciálny vplyv a dopady vzniku bankovej únie na oblasť tieňového bankovníctva v Európskej únii. Použitie kvantitatívnej metódy by v tomto prípade bolo problematické najmä z dôvodu náročnosti finálnej práce, problémov so získaním relevantných dát a daná metóda by bola skôr vhodná pre spracovanie štúdie vo vedecko – výskumných tímoch.

Hypotéza: Vznik bankovej únie na základe kvalitatívnej analýzy pozitívne ovplyvní riešenie problému tieňového bankovníctva v Európskej únii a vytvorením bankovej únie sa zvýši úroveň regulácie tejto oblasti bankového sektora.

Vo svojej práci som k dosiahnutiu cieľa použila nasledujúce metódy: historickú metódu som využila pri mapovaní vzniku bankovej únie, komparatívnu metódu som využívala pri porovnávaní získaných informácií ohľadom regulácie klasického a tieňového bankovníctva a deduktívnu metódu, ktorú som používala pri tvorení úsudkov.

Diplomová práca bude rozdelená na 3 kapitoly. V prvej kapitole, ktorá je rozdelená na dve časti, sa budem venovať postaveniu tieňového bankovníctva v bankovom sektore. Prvá časť kapitoly sa zaoberá objasnením a charakteristikou klasického bankového sektora, kde budem popisovať bankové subjekty a tiež sa budem venovať bankovému riziku. Druhá časť

kapitoly bude venovaná tieňovému bankovníctvu – jeho charakteristike. Budem sa zaoberať nebankovými subjektmi, výhodami a nevýhodami danej oblasti bankovníctva a tiež spôsobmi merania a monitorovania tieňového bankovníctva. V závere kapitoly bude uvedený príklad jednej z foriem tieňového bankovníctva – hedgeove fondy.

Druhá kapitola bude venovaná regulácii a dohľadu v bankovom sektore. Taktiež bude rozdelená do dvoch častí, pričom v prvej časti budem popisovať reguláciu a dohľad klasického bankového sektora a druhá časť bude venovaná snahe o reguláciu tieňového bankovníctva prostredníctvom *Plánu Európskej Komisie na riešenie rizík spojených s tieňovým bankovníctvom*.

Tretia a zároveň záverečná kapitola sa bude zaoberať vznikom bankovej únie. Budem sa snažiť popísať postupný proces vzniku tohto „projektu“ na pôde Európskej únie a tiež uviesť jednotlivé charakteristiky, týkajúce sa troch pilierov bankovej únie. Záver kapitoly bude následne venovaný dopadom, respektíve odhadovaným dôsledkom, ktoré by vznikajúca banková únia mala priniesť do oblasti tieňového bankovníctva a jeho regulácie a tiež obsahuje moje vlastné návrhy a odporúčenia v rámci riešenia problematiky oblasti bankového sektora.

2 Postavenie tieňového bankovníctva v bankovom sektore

Bankový sektor je súčasťou finančného systému a banky sú podľa Poloučka (2013), ako jedna z foriem finančných inštitúcií, jedným z jeho najvýznamnejších prvkov. Bankový systém je v danej krajine tvorený centrálnou bankou (ďalej CB) a sieťou obchodných bánk, ich vzájomnými vzťahmi a vzťahmi s okolím, s podnikateľským sektorom, domácnosťami, zahraničím a pod.. Funkcie a spôsob fungovania bankového sektora sú dané najmä existujúcim ekonomickým prostredím v krajine, tradíciami ale napríklad aj zapojením krajiny do medzinárodnej spolupráce.

Keďže *tieňové bankovníctvo* stojí „mimo“ štandardný systém bankovníctva, je dôležité definovať, čo je klasické bankovníctvo a čím sa od neho *tieňové bankovníctvo* líši.

2.1 Klasický bankový sektor

Šenkýřová (2010) vo svojej publikácii uvádza, že banková sústava zvyčajne býva definovaná rôznymi spôsobmi. Existuje *užšia definícia*, ktorá do bankovej sústavy zaraďuje výhradne inštitúcie, ktoré sú bankami podľa príslušného zákona danej krajiny a *širšia definícia*, ktorá do bankovej sústavy zahŕňa aj niektoré ďalšie finančné inštitúcie.

Banková sústava môže byť chápaná tiež ako systém, ktorý sa člení na dve vzájomne previazané zložky. Prvou je zložka inštitucionálna, tá je tvorená jednotlivými bankami, ktoré sa odlišujú v uskutočňovaných činnostiach. Druhá zložka je funkčná, ide o organizáciu, spôsob usporiadania vzťahov medzi bankami v ekonomike.

Zo systémového hľadiska môže byť bankový systém charakterizovaný ako : „*súhrn bánk pôsobiacich v určitom teritóriu, spravidla v určitej krajine, ich vzájomných väzieb a väzieb k okoliu*“ (Šenkýřová, 2010, str. 46). Bankový systém možno rozložiť na časti, bez ktorých by systém nefungoval – na subsystémy bankového systému.

Subsystémy súčasnej bankovej sústavy sú predstavované:

- centrálnou bankou,
- súhrnom bánk,
- vzťahmi medzi centrálnou bankou a bankami,
- vzťahmi medzi bankami,
- vzťahmi bánk s okolím (Šenkýřová, 2010).

Moderné bankové systémy vo vyspelých krajinách, sú podľa Revendu (2012) založené na dvojstupňovom princípe, ktorý spočíva na inštitucionálnom rozdelení makroekonomickej a mikroekonomickej funkcie. Makroekonomickú funkciu zastáva v tomto bankovom systéme centrálna banka a mikroekonomickú funkciu majú na starosti komerčné banky. Hlavným cieľom CB je tak zabezpečovať menovú stabilitu a cieľom bánk komerčných, je potom dosahovať zisk.

V súčasných bankovom systémech prevláda *model univerzálneho bankovníctva*. Ten je založený na tom, že banky môžu poskytovať celú radu komerčných bankových produktov (prijímanie vkladov, poskytovanie úverov,..) ako aj radu produktov investičného bankovníctva (obchody s cennými papiermi, emisné obchody,..).

Model oddeleného bankovníctva spočíva v tom, že je inštitucionálne oddelené komerčné a investičné bankovníctvo.

2.1.1 Banky

Ako uvádza Revenda (2012), banky sú podnikateľské subjekty, ktoré majú v porovnaní s ostatnými podnikateľskými subjektmi mnoho odlišných a špecifických rysov. To sa prejavuje najmä v ich postavení na trhu a v ekonomike.

Z funkčného hľadiska môžeme podľa Revendu (2012) definovať banku ako finančného sprostredkovateľa, ktorého hlavnou úlohou, resp. náplňou, je prijímanie vkladov, poskytovanie úverov a uskutočňovanie platobného styku.

Medzi základné funkcie bánk radíme:

- finančné sprostredkovanie,
- emisiu bezhotovostných peňazí,
- uskutočňovanie platobného styku,
- sprostredkovanie finančného investovania na peňažnom a kapitálovom trhu.

Finančné sprostredkovanie je funkciou banky, kedy banka zaistuje presun kapitálu od prebytkových jednotiek k deficitným. Banky ako podnikateľské subjekty uskutočňujú túto činnosť na princípe zisku – umiestňujú zdroje tam, kde prinášajú najvyššie zhodnotenie.

*Emisia bezhotovostných peňazí*¹ predstavuje v podstate peniaze v podobe zápisu na bankový účet. Je to funkcia, ktorou disponuje nielen centrálna banka, ale aj obchodné banky. Banky teda môžu poskytovať úvery aj nad rámec prijatých depozít.

Uskutočňovanie platobného styku spočíva v tom, že banky tým, že vedú účty pre veľký počet klientov, môžu uskutočňovať ich vzájomné platby pomocou bezhotovostného prevodu na ich účtoch, a to bez potreby ich hotovostných peňazí.

Sprostredkovanie finančného investovania na peňažnom a kapitálovom trhu je funkcia, ktorou banky pre svojich klientov zabezpečujú na jednej strane emisiu cenných papierov, na strane druhej potom sprostredkujú pre svojich klientov – investorov, aj ich nákupy (Revenda, 2012).

V priebehu histórie vznikalo mnoho druhov bánk. V minulosti boli banky skôr pomenúvané podľa činností, ktorým sa venovali. Sporiteľne sa napríklad zaoberali zhromažďovaním vkladov od klientov - sporiteľov, ktorí väčšinou ukladali svoje vklady na vkladné knižky. Sporiteľňa následne tieto vklady premenila na pôžičky drobným klientom, teda občanom.

Medzi základné druhy bánk radíme:

- univerzálne obchodné banky,
- sporiteľne,
- stavebné sporiteľne,
- hypotekárne banky,
- družstevné záložne (Šenkýřová, 2010).

Univerzálne obchodné banky sa vyznačujú širokou škálou bankových produktov a služieb, ktoré ponúkajú, vrátane obchodovania s cennými papiermi. Tento druh bánk tvorí vo väčšine krajín značnú časť subjektov bankového trhu. Medzi najbežnejšie produkty poskytované univerzálnymi bankami radíme prijímanie vkladov, poskytovanie úverov, sprostredkovanie platobného styku, a iné. Veľké univerzálne banky disponujú obvyčajne rozsiahlou sieťou pobočiek a zakladajú dcérske spoločnosti, aby sa mohli sústrediť na špecifické produkty. Pomerne rozsiahla škála ponúkaných produktov umožňuje týmto bankám relatívne vyššie rozloženie rizík, čo môže pozitívne vplývať na ich stabilitu a získanie väčšieho množstva klientov.

¹ Emisia *hotovostných* peňazí je výhradne záležitosťou centrálnej banky v štáte.

Nižšie uvedené inštitúcie patria k *špecializovaným bankovým inštitúciám*. Výhodou týchto inštitúcií je to, že majú možnosť ponúkať kvalitnejšie služby a sú schopné dosiahnuť úspory nákladov, keďže sú špecializované na vybrané činnosti.

Sporiteľne sa v minulosti sústredili na zhromažďovanie vkladov od obyvateľstva a na poskytovanie pôžičiek. Väčšinou sa zaoberali bankovými operáciami, ktoré mali menší rozsah a klasickým nástrojom majiteľov úspor bola vkladná knižka.

Stavebné sporiteľne sú považované za špeciálny druh sporiteľní, pretože sú oprávnené získavať zdroje len na základe stavebného sporenia. Tieto sporiteľne disponujú obmedzenou bankovou licenciou na účelový zber vkladov a účelové poskytovanie pôžičiek fyzickým, či právnickým osobám na riešenie ich bytovej situácie.

Hypotekárne banky sú banky orientované na poskytovanie hypotekárnych úverov a emisiu vlastných hypotekárnych záložných listov. Hypotekárne úvery sú najbežnejším typom úverov na získanie bytu či inej nehnuteľnosti. Tento úver je zaistený záložným právom k nehnuteľnosti.

Družstevné záložne patria medzi tradičné formy úverových inštitúcií, v ktorých sa občania združujú na základe členského princípu. Táto forma úverových inštitúcií je rozšírená po celom svete z dôvodu, že umožňuje nahromadiť vklady členov družstva s relatívne nízkymi nákladmi a poskytovať im pôžičky (Šenkýřová, 2010).

2.1.2 Bankové riziko

Pri uskutočňovaní obchodov sú banky vystavené mnohým rizikám. Ich správna identifikácia, meranie a riadenie patria k základným podmienkam pre efektívne fungovanie a činnosť bánk a k udržaniu ich dlhodobej stability.

Keďže hlavným cieľom bánk, ako som už vyššie uviedla, je maximalizácia zisku, musia tieto podnikateľské subjekty preberať určité riziká. Nerizikové operácie by sa totiž mohli prejaviť v ich nedostatočnej ziskovosti.

Medzi najdôležitejšie druhy bankového rizika patria:

- úverové riziko,
- úrokové riziko,
- menové riziko,
- likvidné riziko,

- kapitálové riziko / riziko nesolventnosti (Revenda, 2012).

Úverové riziko spočíva v tom, že klient alebo obchodný partner banky nedodrží zjednané podmienky finančnej transakcie a banke tým vznikne finančná strata. Toto riziko pre banku vyplýva z platobnej neschopnosti či platobnej nevôle dlžníka splácať svoje záväzky voči banke. Úverovému riziku sa snažia banky predchádzať tým, že si overujú *bonitu*² svojich obchodných partnerov či klientov.

Úrokové riziko vyplýva zo zmien v trhových úrokových sadzbách, ktoré následne negatívne ovplyvňujú zisk banky. V prípade, že má banka viac aktív citlivých na zmenu trhových úrokových sadzieb než pasív, pri poklese trhových úrokových sadzieb sa zníži úrokový výnos u aktív, čo pre banku znamená pokles čistých úrokových výnosov. V opačnom prípade – že banka disponuje vyšším objemom pasív citlivých na zmenu trhových úrokových sadzieb, dôjde pri zvýšení týchto úrokových sadzieb k zníženiu čistých úrokových výnosov.

Menové riziko má blízko k úrokovému riziku. Vzniká v prípade, že dochádza k zmenám trhových menových kurzov a tie majú následne negatívny dopad na zisk banky.

Likvidné riziko súvisí s tým, že banka musí byť v každom okamihu likvidná, tzn., že musí byť schopná plniť si svoje záväzky voči vkladateľom.

Kapitálové riziko alebo riziko nesolventnosti v sebe určitým spôsobom zahŕňa všetky predchádzajúce riziká. Toto riziko spočíva v tom, že výška záväzkov v trhovom vyjadrení prevýši trhovú hodnotu všetkých aktív, čo znamená, že banka nie je schopná pokryť straty z vlastného kapitálu a teda sa stáva nesolventná (Revenda, 2012).

2.2 Tieňové bankovníctvo

Tieňové bankovníctvo vytvára vo finančnom systéme určité dodatočné zdroje financovania a investorom tiež ponúka alternatívu k bankovým vkladom. Môže však predstavovať aj potenciálnu hrozbu pre dlhodobú finančnú stabilitu, pretože vo finančnom sektore sa hromadia neznáme zdroje rizík a hrozí, že sa prenesú z tieňového bankového sektoru na štandardný bankový sektor (Reic, 2010).

Páni Adrian a Ashcraft definovali *tieňové bankovníctvo* ako: „*sieť špecializovaných finančných inštitúcií, kde kanál financovania od sporiteľov k investorom prebieha prostredníctvom série sekuritizácie a zaistených techník financovania*“.

² Bonita vyjadruje hodnotu, dôveryhodnosť klienta vo finančnom sektore.

Poszar, Adrian, Ashcraft a Boesky kladú osobitný dôraz na podobnosti a rozdiely medzi klasickým bankovníctvom a *tieňovým bankovníctvom*. Vysvetľujú, že aj klasické, aj *tieňové bankovníctvo* vykonávajú podobné funkcie, ale že tieňové banky, na rozdiel od tradičných, nemajú dostatočný prístup k verejným zdrojom likvidity alebo poistenia.

V prípade, že sa spoja dve vyššie spomenuté definície, je možné konštatovať, že „*tieňový bankový systém je sieť finančných sprostredkovateľov, ktorí vykonávajú splatnosti, úvery a transformáciu likvidity bez toho, aby boli predmetom bankovej regulácie a nemajú formálny prístup k likvidite centrálnej banky alebo verejného sektora úverových záruk*“ (Financial Stability board, 2012).

V Zelenej knihe – Tieňové bankovníctvo, ktorú vypracoval Európsky hospodársky a sociálny výbor, definuje Rada pre finančnú stabilitu (*Financial Stability Board*, ďalej FSB) *tieňové bankovníctvo* ako: „*systém sprostredkovávania úverov, ktorý zahŕňa subjekty a činnosti mimo štandardný bankový systém*“ (Európska Komisia, 2012).

Z danej definície vyplýva, že *tieňové bankovníctvo* stojí na dvoch vzájomne prepojených pilieroch. Prvým pilierom sú subjekty pôsobiace mimo štandardný bankový systém, ktoré sú zapojené do jednej z týchto činností:

- prijímanie finančných prostriedkov, ktoré majú podobný charakter ako vklady;
- vykonávanie transformácie splatnosti a/alebo likvidity;
- umožnenie prenosu úverového rizika,
- použitie priameho alebo nepriameho finančného pákového efektu³.

Druhým pilierom sú podľa Európskej Komisie (2012) činnosti, ktoré by sa mohli stať významným zdrojom financovania nebankových subjektov. Tieto činnosti zahŕňajú napríklad sekuritizáciu⁴, požičiavanie cenných papierov a transakcie spätného odkupovania.

³ Princípom finančného pákového efektu je využívanie dodatočného cudzieho kapitálu k počiatočnej hodnote kapitálu vlastného na financovanie investície. Výsledkom je násobenie zisku či straty z uskutočnenej investície (Akie, 2010).

⁴ Sekuritizácia je premena nelikvidných aktív – úverov, na likvidné aktíva - cenné papiere. Predajom týchto cenných papierov investorom, sa peniaze dostávajú späť do bánk a slúžia na financovanie nových úverových obchodov (Total Money, 2013).

2.2.1 Nebankové subjekty

Nebankové inštitúcie, často označované ako *subjekty tieňového bankovníctva*, obyčajne vystupujú ako sprostredkovatelia medzi investormi a žiadateľmi o úvery. Poskytujú úvery a likviditu, ale neprijímajú vklady ako je to u bežných bánk. Znamená to, že nepodliehajú právnej úprave ako zvyšok bankového sektora (Benická, 2013).

Nebankové subjekty sú inštitúcie, ktoré prijímajú vklady napriek skutočnosti, že nie sú vlastníkami bankovej licencie. Nebankovými inštitúciami sa však bežne nazývajú subjekty, ktoré vklady prijímajú bez akejkoľvek licencie a tiež nepodliehajú žiadnemu dohľadu.

Sú to teda všetky inštitúcie či subjekty okrem bánk, poisťovní, správcovských spoločností a doplnkových dôchodkových poisťovní.

Medzi subjekty a činnosti *tieňového bankovníctva* môžeme zahrnúť:

- fondy peňažného trhu a iné druhy investičných fondov alebo produktov, ktoré majú povahu vkladov;
- investičné fondy, ktoré poskytujú úvery alebo využívajú finančný pákový efekt na znásobenie kapitálu;
- finančné spoločnosti a subjekty s cennými papiermi, ktoré poskytujú úvery alebo úverové záruky;
- poisťovne a zaist'ovne, ktoré emitujú úverové produkty alebo na ne poskytujú záruky;
- premenu nelikvidných aktív na likvidné cenné papiere, požičiavanie cenných papierov a dohody o ich spätnom odkúpení (Benická, 2013).

Tieto aktivity vytvárajú dodatočné zdroje financovania a investorom tak ponúkajú alternatívu k bankovým vkladom umožňujúcu diverzifikáciu rizika mimo bankový systém. Subjekty *tieňového bankovníctva* sú taktiež vystavené rizikám ako banky, ich fungovanie a bezpečnosť investícií však nepodlieha štátnej regulácii ani kontrole.

Ako tvrdí Benická (2013), skutočnosť, že sa na finančné subjekty *tieňového bankovníctva* nevzťahuje právna úprava platná pre banky, môže viesť k snahe o obchádzanie regulačného rámca zo strany ostatných finančných inštitúcií. Tie by mohli začať presúvať niektoré svoje aktivity mimo rozsah bankovej právnej úpravy.

Nebankové pôžičky sú pôžičkami, ktoré sú ponúkané súkromnými spoločnosťami aj jednotlivcami. Sú vhodné pre klientov so záznamom v bankovom registri, čo znamená, že banková pôžička je pre nich nedostupná. Výhodou nebankových pôžičiek je, že spoločnosti poskytujúce tieto pôžičky reagujú veľmi flexibilne a pôžičku vybaví v priebehu niekoľkých hodín (Benická, 2013).

Nevýhodou nebankových subjektov je to, že ponúkajú neporovnateľne vyššie úroky ako banky. Problémom však je, že majú často minimálne základné imanie (na rozdiel od bánk) a nepodliehajú žiadnemu dohľadu a kontrole zo strany štátu (O peniazoch, 2013a).

Teoretický princíp fungovania nebankovej inštitúcie je taký, že spoločnosť potrebuje získať finančné prostriedky na realizáciu svojho vysoko výnosného investičného zámeru. Prostriedky nie je možné získať prostredníctvom úveru z banky, tak si spoločnosť požičia od obyvateľstva. No v praxi to však najčastejšie funguje skôr tak, že žiadny investičný zámer neexistoval a majitelia "skladovali" peniaze na bežných alebo termínovaných účtoch v bankách. Nebanková inštitúcia potom fungovala až do chvíle, kedy priebežne prijímala viac vkladov ako musela spätne vyplácať. Táto situácia sa nazýva *Ponziho schéma*, pretože takáto štruktúra musí byť podporovaná stále väčším a väčším počtom nových investorov.

Nebankové subjekty vysvetľujú svoju nadpriemernú výšku úrokov rôznymi veľmi výnosnými aktivitami. Ide napríklad o prevádzkovanie podnikanie v oblasti leasingu, obchodovanie na komoditných burzách a podobne. Žiadna z týchto činností však v skutočnosti nemôže priniesť zaručený zisk vo výške niekoľkonásobku bežných úrokových sadzieb (O peniazoch, 2013a).

2.2.2 Výhody a riziká tieňového bankovníctva

Aktivity tieňového bankovníctva môžu byť užitočnou súčasťou finančného systému, v prípade, že plnia jednu z nasledujúcich funkcií:

- poskytujú investorom alternatívy k bankovým vkladom;
- účinnejšie pridelujú finančné prostriedky na špecifické potreby (sú užšie špecializované);
- predstavujú alternatívne financovanie pre reálne hospodárstvo, to je veľmi užitočné najmä ak dôjde k dočasnému narušeniu fungovania tradičného bankovníctva alebo tradičných trhových kanálov;
- predstavujú možný zdroj diverzifikácie rizika mimo bankový systém.

Subjekty a aktivity *tieňového bankovníctva* však môžu vytvárať aj početné riziká. Niektoré z rizík môžu mať systémový charakter, najmä vzhľadom na zložitosť subjektov a aktivity *tieňového bankovníctva* ako aj na prepojenosť subjektov a činností *tieňového bankovníctva* so štandardným bankovým systémom.

Tieto riziká možno zaradiť do štyroch skupín:

- štruktúry financovania, ktoré majú podobnú povahu ako vklady,
- využívanie vysokého skrytého pákového efektu,
- obchádzanie pravidiel a regulačná arbitráž,
- neriadené úpadky postihujúce bankový systém.

Štruktúry financovania, ktoré majú povahu podobnú ako vklady, môžu viesť k masívnym výberom. Aktivity *tieňového bankovníctva* sú vystavené podobným finančným rizikám ako banky bez toho, aby sa na ne vzťahovali porovnateľné obmedzenia vyplývajúce z bankovej regulácie a dohľadu.

Využívanie vysokého skrytého pákového efektu môže prehĺbiť zraniteľnosť finančného sektora a môže byť zdrojom systémového rizika. Činnosti *tieňového bankovníctva* môžu využívať vysoký pákový efekt za opakovaného použitia kolaterálu⁵ bez toho, aby podliehali limitom regulácie a dohľadu.

Obchádzanie pravidiel a regulačná arbitráž súvisia s aktivitami *tieňového bankovníctva*, ktoré môžu byť využité na obídenie regulácie alebo dohľadu, ktoré sa uplatňujú na normálne banky. Konkrétne ide o to, že tradičný postup sprostredkovania úveru sa rozdelí do právne nezávislých štruktúr, ktoré medzi sebou obchodujú. Táto „regulačná fragmentácia“ predstavuje pre celý finančný systém riziko, pretože banky a ostatní finanční sprostredkovatelia sa budú snažiť napodobniť subjekty *tieňového bankovníctva* alebo presunúť niektoré operácie do subjektov mimo svojho konsolidačného rozsahu. Ku príkladu, operácie na obídenie kapitálových a účtovných pravidiel a na presunutie rizík mimo pôsobnosti bankového dohľadu, zohrávali významnú úlohu pri vzniku krízy v roku 2007/2008.

Neriadené úpadky postihujúce bankový systém súvisia s tým, že aktivity *tieňového bankovníctva* sú často veľmi úzko prepojené s klasickým bankovým sektorom. Akékoľvek

⁵ Kolaterál je hodnota zabezpečujúca bankový úver, môže ísť napríklad o nehnuteľnosti, hnuťelný majetok, cenné papiere, drahé kamene a podobne (Euroekonom, 2013).

zlyhanie môže mať následne účinky nákazy a presahovania. V núdzových alebo veľmi neistých podmienkach sa riziká, ktoré tieňové banky podstupujú môžu ľahko preniesť na bankový sektor. A to viacerými spôsobmi:

- prostredníctvom priamych pôžičiek od bankového systému a podmienených bankových záväzkov (zníženie úverového rizika a úverové linky),
- prostredníctvom masívneho predaja aktív s dosahom na ceny finančných aktív a nehnuteľností (Európska Komisia, 2012).

2.2.3 Spôsoby merania a monitorovania tieňového bankovníctva

Tieňové bankovníctvo je oblasť, kde sú regulácia a zverejňovanie informácií oveľa miernejšie, než v klasickom bankovom sektore. No aj v tejto sfére sú určité snahy o meranie a monitorovanie činností, ktoré tu prebiehajú.

The Deloitte Shadow Banking Index

V Spojených štátoch amerických spoločnosť Deloitte vydáva takzvaný *The Deloitte Shadow Banking Index*. Účelom daného Indexu tieňového bankovníctva je definovať a kvantifikovať daný sektor v priebehu času, vrátane jeho súčastí. Úsilie vynaložené v rámci Indexu je navrhnuté tak, aby sa získali presnejšie informácie ohľadom veľkosti, významu, vplyvu na trh a vplyvu regulačných opatrení na *tieňové bankovníctvo*. Tento Index považuje za dôležité tiež zhodnotiť potenciálny vplyv *tieňového bankovníctva* na regulované trhy.

Po určení komponentov, bol vytvorený spoločnosťou Deloitte Index, ktorý začína s dátami z roku 2004, ktoré boli stanovené na základnú hodnotu 100. Toto obdobie bolo vybrané z dôvodu dostupnosti dát. Momentálne sa tento Index zameriava len na Spojené štáty americké, no v budúcnosti je možné, že bude poskytovať globálne informácie týkajúce sa tohto sektora (Deloitte, 2012).

Autori *The Deloitte Shadow Banking Index* sa zaviazali k aktualizácii komponentov a hodnôt Indexu v budúcnosti spôsobom, ktorý pomôže formovať veľkosť trhu, posúdi vplyv na hospodárstvo a ponúkne pohľad na tento dôležitý súbor aktivít.

Index je určený na posúdenie odpovedí na otázky:

- Ako bude sektor tieňového bankovníctva vyzerat' o pár rokov?
- Ako by regulačný vývoj ovplyvnil sektor tieňového bankovníctva?

- Budú nové aktivity sektora tieňového bankovníctva vznikať v dôsledku trhovej zmeny alebo v dôsledku regulačných opatrení?

Tento Index je podľa Deloitte (2012) určený k uľahčeniu a lepšiemu porozumeniu danej témy a umožňuje tak účastníkom trhu a regulátorom posúdiť vplyv sektora *tieňového bankovníctva* na ich programy.

Globálna monitorovacia správa tieňového bankovníctva 2013

Tieto správy sú vydávané Radou pre finančnú stabilitu (FSB). Tieňový bankový systém je tu definovaný ako sprostredkovanie úverov zahŕňajúce subjekty a činnosti mimo bežný bankový systém. Prvý pokus zmapovať tieňový bankový systém bol publikovaný ako súčasť správy FSB z roku 2011, kedy boli použité údaje z 11 jurisdikcií a eurozóny. V roku 2012 správa rozšírila pokrytie na 25 jurisdikcií a eurozónu ako celok, zatiaľ čo v poslednej správe z roku 2013, bola „základňa“ získaných údajov rozšírená, aby bolo možné spresniť odhad *tieňového bankovníctva* (Financial Stability Board, 2013).

Presnejšie povedané, monitorovacia správa z roku 2013 predstavuje niektoré predbežné kroky ako zúžiť odhadovanú veľkosť tieňového bankového systému tým, že filtruje nebankové subjekty a činnosti, ktoré nepredstavujú bankové riziká pre finančnú stabilitu.

Táto monitorovacia správa uvádza, že sprostredkovanie úverov prostredníctvom nebankových kanálov môže mať významné výhody a prispieva k financovaniu reálnej ekonomiky. Tieto kanály sa však môžu stať aj zdrojom systémového rizika, najmä ak sú štruktúrované tak, aby vykonávali bankové funkcie, a ak je ich prepojenosť s bežným bankovým systémom silná. Preto je podľa FSB vhodné sledovať *tieňové bankovníctvo*, čo pomáha zmierniť nahromadenie takých systémových rizík.

FSB (2013) stanovila svoj prístup k monitorovaniu globálneho tieňového bankového systému vo svojej správe pre G20⁶, v októbri roku 2011. Správa obsahuje údaje z 25 jurisdikcií a eurozóny ako celku a prináša pokrytie monitorovacej aktivity na približne 80% svetového HDP a 90% svetového finančného systému.

Hlavným cieľom monitorovania je "makro - mapping". Ten je založený na základe tokov finančných prostriedkov, ktorý sleduje všetky nebankové finančné sprostredkovania. „Makro – mapping“ tak poskytuje konzervatívny odhad, ktorý zabezpečí, že zber údajov a sledovanie

⁶ Išlo o správu s názvom: Tieňové bankovníctvo: Posilnenie dohľadu a regulácie, originálny názov: „Shadow Banking: Strengthening Oversight and Regulation“.

pokrytých oblastí, kde pôsobí *tieňové bankovníctvo*, odhalí možný vznik rizík pre finančný systém.

Správa z roku 2013 obsahuje aj dodatočné analýzy v 2 oblastiach:

1. Okrem odhadu na základe všetkých nebankových finančných sprostredkovaní, tohtoročná správa predstavuje predbežný prístup k zúženiu hrubého odhadu. Tieto užšie opatrenia sú konštruované filtrovaním nebankovej finančnej činnosti, ktorá nemá priamy vzťah k sprostredkovaniu.
2. Správa tiež skúma nové trendy v nebankovom finančnom systéme, ako sú napríklad priame pôžičky od nebankových subjektov na nefinančné podniky, infraštruktúru a financovanie nehnuteľností (Financial Stability board, 2013).

Graf 2.1: Podiel aktív nebankových finančných sprostredkovateľov na konci roka 2011

Zdroj: Financial Stability Board (2013), vlastná úprava

Monitorovacia správa FSB za rok 2013 uvádza vo svojich výsledkoch, že USA mali najväčší systém nebankového finančného sprostredkovania na konci roka 2012 s aktívami v hodnote 26 biliónov dolárov, nasleduje eurozóna (22 biliónov dolárov), Veľká Británia (9 biliónov dolárov) a Japonsko (4 bilióny dolárov) (viď Graf 2.2). Oproti roku 2011, sa podiel USA na celkovom nebankovom finančnom sprostredkovaní pre 20 jurisdikcií a eurozóny zvýšil z 35% na 37%, vo Veľkej Británii sa podiel znížil z 14% na 12% a v Eurozóne sa znížil z 33% na 31% (viď Graf 2.1)

Graf 2.2: Podiel aktív nebankových finančných sprostredkovateľov na konci roka 2012

Zdroj: Financial Stability Board (2013), vlastná úprava

2.2.4 Hedgeove fondy

Stanovský (2006) tvrdí, že hedgeove fondy reprezentujú veľmi významnú investičnú stratégiu. Predmet investovania a stratégie hedgeových fondov sa od tradičných fondov značne líši. Jedným z hlavných rozdielov je, že tieto fondy uprednostňujú absolútny výnos pred relatívnym. Hedgeove fondy taktiež reprezentujú odlišnú investičnú kultúru. Sú zvyčajne spravované menšími spoločnosťami, ktorým dominuje jedna alebo dve kľúčové investičné osoby, a ktoré so sebou prinášajú aj nový rozmer vo vzťahu investičný manažér - klient.

Ide o fond založený predovšetkým na členskom princípe. Počet členov je často obmedzený a hlavný partner riadi investície daného fondu. Hedgeove fondy majú často vo svojich pravidlách možnosť vykonávať zložité finančné operácie, ktoré sú kombináciou rôznych investičných stratégií. Vstupný poplatok člena môže dosahovať stovky tisíc dolárov a stiahnutie prostriedkov je obmedzené na konkrétne časové úseky. Keďže hedgeove fondy disponujú kapitálom v objeme miliárd dolárov, ich vplyv sa prejavuje zvýšenou aktivitou na trhoch s aktívami. Tieto fondy prinášajú svojou existenciou rôzne výnosy a náklady – viď Tabuľka 2.1 (Stanovský, 2006).

Jilek (2006) uvádza, že hedgeove fondy sú podielové fondy určené pre bohaté fyzické osoby či investorov, ktorých minimálna výška investície činí 1 milión dolárov, nie sú určené pre širokú verejnosť. Tieto fondy sa angažujú v zvláštnych investičných stratégiách, ktoré sú často veľmi rizikové. Obzvlášť aktívne, boli tieto fondy v čase krízy Európskeho menového

systému v septembri roku 1992, kedy krátko predávali taliansku líru a britskú libru v očakávaní ich devalvácie.

Tabuľka 2.1: Hedgeove fondy – výnosy a náklady

	Výnosy	Náklady
Predmet	Absolútny výnos, možnosť výkonu pri klesajúcich trhoch	Možnosť nižšieho výkonu pri rastúcich trhoch
Stratégia	Manažér má úplnú slobodu	Vysoký stupeň špecifického manažérskeho rizika
Kultúra	Malá organizácia rýchlejšie a lepšie reaguje na zmenu	Výsledok závislý na 1 či 2 osobách
Poplatky	Výkonnostný poplatok zdôrazňuje výkon pred zhromaždením aktív	Výkonnostný poplatok môže vytvoriť stimul k neprimeranému riziku
Likvidita	Manažér sa nemusí zaoberať denným cash - flow	Niektorí investori preferujú denný prístup ku kapitálu

Zdroj: Stanovský (2006), vlastná úprava

Hedgeove fondy v niektorých prípadoch vedú trh, a preto je možné, že ich špekulácie sa vyplatia. Skutočnosť, že sú zvyčajne organizované tak, aby sa vyhli zákonom o cenných papieroch, vedie mnohokrát k diskusiám o ich regulácii. Tieto fondy sú väčšinou zriaďované v daňových rajoch, aby nepodliehali obmedzeniam týkajúcich sa počtu podielníkov a najmä, aby sa vyhli zdaneniu.

Jílek (2006) uvádza, že korene týchto fondov sú v americkom zákone o investičných spoločnostiach z roku 1940. Zákon sa v tom čase snažil chrániť malých investorov. Snahou bolo regulovať všetky podielové fondy, no existovala však jedna výnimka. Americkí zákonodarcovia sa domnievali, že ak je investor dostatočne bohatý, nemusí byť chránený. Za bohatého sa považoval človek s viac než 1 miliónom dolárov. Preto fondy, ktoré mali menej než sto takých investorov a neposkytovali poradenstvo, boli vyradené z regulácie.

Túto výnimku ako prvý využil v roku 1949 žurnalista A. W. Jones. Jones nazval svoju spoločnosť hedgeovým fondom preto, že nielen nakupoval akcie, ale tiež ich krátko predával⁷

⁷ Krátky predaj = short selling: vykonáva sa opačnou formou než klasický nákup cenného papierov, ktorým investor špekuluje na rast. Pri short sellingu najskôr investor cenný papier predá a dúfa, že cenný papier klesne na cene. Vo chvíli, kedy uzná investor za vhodné, cenný papier nakúpi. Rozdiel medzi cenou predaja a nákupu je investorov zisk alebo strata (Signal trade, 2011).

v prípade, keď sa domnieval, že sú precenené. Jeho fond bol menej citlivý na veľké zmeny akciového trhu, než bežné fondy, ktoré akcie len predávali.

Hedgeové fondy boli pomenované podľa toho, že ich manažérom šlo o znižovanie rizika tým, že zaujmú krátku pozíciu. Názov dnes už aktuálny nie je, pretože dnes ide o obrovské otvorené pozície. Jones však zaviedol aj iné štandardy okrem názvu. V roku 1949 nepredával svoje znalosti lacno a tak mu investori ročne platili 1 % zo zvereneckých peňazí a tiež 20 % z vygenerovaného zisku (Jílek, 2006).

Po „zrode“ hedgeových fondov ich počet rástol. V honbe za vysokými výnosy rástli samozrejme aj riziká s nimi spojené a tak sa rizikovosť týchto fondov zvyšovala. Počet hedgeových fondov nestúpал len v Spojených štátoch amerických (ďalej USA), ale aj v Európe a Ázii.

Hoci sú tieto fondy charakteristické vysokými poplatkami a rastie v nich počet podvodov, je zrejmé, že tento druh investovania má stále rastúci trend. Do týchto fondov priteká toľko peňazí, že ich fondy nestíhajú poňať. Stratégia hedgeových fondov však prestáva pracovať v prípade, že fondy sú príliš veľké, preto by dobré hedgeové fondy ďalšie peniaze nemali prijímať. Bariéry pre vznik týchto fondov však neexistujú. Zakladatelia nepotrebujú žiadne skúsenosti, históriu výkonnosti, dokonca ani registráciu.

Riadenie hedgeových fondov je veľmi lukratívnou záležitosťou. Správcovské poplatky sú vysoké – manažéri poberajú v súčasnosti približne 2 % z obhospodarovaného majetku (dvojnásobok oproti dobám Jonesa) a 20 % z vygenerovaného zisku. Navyše, manažéri sa nepodieľajú na stratách fondu.

Aj keď sa hedgeové fondy snažia na verejnosti prezentovať, že ich výnosnosť je vyššia než u bežných fondov, toto tvrdenie nebolo nikdy dokázané a podľa Jílka (2006) ide o reklamný trik. Ich výkonnosť totiž býva zvyčajne nižšia než u bežných fondov. Problémom však je, že hedgeové fondy nemusia povinne zverejňovať svoje finančné údaje.

Investovanie prostredníctvom týchto fondov je vo svete stále veľmi populárne, no ich rozvoj však budí veľké obavy. Regulátori sa snažia varovať investorov pred rizikami, ktoré sú spojené s takýmito investíciami. Ako uvádza Jílek (2006), hedgeové fondy v makroekonomickom merítku podporujú na finančných trhoch rôzne „prestrelenia“, čím sa posilňuje riziko vzniku finančných bublín.

Podľa investičných stratégií existujú napríklad tieto druhy hedgeových fondov:

- fondy rastové, ktoré investujú do akcií, od ktorých sa očakáva vysoký a rýchly rast;
- fondy problémových akcií, ktoré investujú do akcií spoločností v bankrote;
- makro fondy, ktoré investujú do akcií na základe očakávaných zmien makroekonomických ukazovateľov;
- fondy zamerané na zvláštne udalosti, ktoré investujú do akcií spoločností u ktorých sa očakáva fúzia, rozdelenie a pod..

Sorosov Quantum Fund

Podľa Jílka (2006) je pravdepodobne najslávnejším manažérom hedgeových fondov George Soros (vid' **Error! Reference source not found.**). Tento pán sa pôvodne na Wall street špecializoval na arbitráže, pri ktorých využíval rôzne ceny tých istých cenných papierov na rôznych burzách. V roku 1969 spolu s Jimom Rogersom založil investičný fond Quantum Fund. Začínali s čiastkou štyri milióny dolárov a z nich v priebehu dvoch rokov vygenerovali zisk v hodnote stoviek miliónov dolárov. Tento fond v ďalších dvadsiatich rokoch rástol vďaka ich správne odhadu finančného trhu a zisk sa posunul na hranicu niekoľkých miliárd dolárov.

V 80. rokoch sa jeho fond stal jedným z najväčších investičných fondov na svete a na počiatku roku 2000 jeho hodnota činila približne 4 miliardy dolárov. Svoje skúsenosti Soros popísal v svojej knihe s názvom Alchýmia financií.

Tento legendárny investor a miliardár však po viac ako 40 rokoch skončil svoju éru otvorených hedgeových fondov. Tieto fondy mali do konca roka 2011 navrátiť investície vo firme disponujúcej 25,5 miliardami dolárov vonkajším investorom, a ďalej budú pokračovať len v zhodnocovaní prostriedkov Sorosa a jeho rodiny. Fondy Sorosa by od roku 2012 mali spravovať len súkromný majetok (Finance, 2011).

2.2.5 Offshorove spoločnosti

Offshorove spoločnosti sú spoločnosti založené v offshorových oblastiach, kde podliehajú nízkemu alebo žiadnemu zdaneniu. Názov je odvodený od toho, že pôvodne boli offshorove oblasti mimo kontinent a tiež mimo dosah kontinentálnych daňových úradov.

Do kapitoly tejto kapitoly som offshorove spoločnosti zaradila preto, že hoci priamo s tieňovým bankovníctvom nesúvisia, ide o spoločnosti, ktoré držia finančné prostriedky v bankách, ktoré sa nachádzajú v takzvaných „daňových rajoch“, ako sa hovorí oblastiam, kde tieto spoločnosti vznikajú. Ako uvádzam nižšie, offshorove spoločnosti sú často spájané s nelegálnymi činnosťami. Tieňové bankovníctvo je oblasťou, ktorá stojí vďaka minimálnej regulácii mimo klasický bankový sektor a tak považujem za vhodné uviesť dané spoločnosti ako možný príklad, kde taktiež nedochádza k regulácii na takej úrovni, aká by bola pravdepodobne vhodná a hedgeove fondy sú často zakladané práve v daňových rajoch, ako bolo uvedené vyššie.

K znakom offshorových oblastí patrí:

- nízke alebo žiadne zdanenie;
- silná ochrana bankového tajomstva;
- relatívne vysoké množstvo finančných inštitúcií, ktoré uskutočňujú operácie najmä so spoločnosťami, ktorých sídlo sa nachádza v zahraničí;
- nízka miera finančnej regulácie;
- minimálne formality nutné k založeniu spoločnosti;
- veľmi malá informačná povinnosť zakladateľa;
- ekonomická a politická stabilita;
- neexistencia daňovej a súdnej spolupráce s inými krajinami (Jílek, 2006).

Hoci najúčinnjší spôsob, ako bojovať s týmito spoločnosťami by bol ich zákaz, žiadna vyspelá krajina ich nezakázala. Offshorove spoločnosti sú takmer vždy spojené s podvodmi a nelegálnymi činnosťami, ako napríklad pranie špinavých peňazí, korupcia, daňové úniky a podobne. Tento druh spoločností má so zakladateľskou spoločnosťou veľmi dôverný vzťah a málokto svoje skúsenosti zverejňuje.

Ako uvádza Jílek (2006), zakladateľské spoločnosti vždy požadujú maximálnu možnú mieru utajenia informácií. Preto sú veľmi rozšírenou právnou formou offshorových spoločností *trusty*. Majetok a jeho správa prechádzajú na správcu, ktorý tento majetok spravuje. Majetok je spravovaný na základe „zoznamu prianí“, v ktorom je definovaný spôsob správy a taktiež osoby, ktorým v prospech má byť majetok spravovaný. Tento zoznam je pre správcu záväzný. Službu správcu môžu poskytovať len spoločnosti s príslušnou licenciou, ktorú je náročné získať. Podmienkou pre jej získanie je okrem iného aj dostatočne vysoký kapitál a bezúhonnosť vlastníkov, riaditeľov a správcov.

Veľmi malá informačná povinnosť zakladateľa spôsobuje, že je často takmer nemožné zistiť, komu spoločnosť v skutočnosti patrí. Navyše, právo offshorových oblastí často zaručuje úplnú anonymitu týkajúcu sa vlastníctva spoločnosti. Čo i len únik informácií je považovaný za trestný čin. Cudzie vlády a úrady potom nemajú možnosť zistiť si akékoľvek informácie o offshorovej spoločnosti. Práve daná informačná striedmosť vedie najčastejšie k obrovskej kritike týchto spoločností a oblastí.

Daňové raje existujú zhruba od polovice 20. storočia a Jílek (2006) uvádza, že ich existuje niekoľko skupín:

- *daňové raje „najvyššieho kalibru“* – v týchto oblastiach sa predpokladá pranie špinavých peňazí, neexistuje tu regulácia, účtovníctvo sa nevedie a bankovú licenciu možno získať za poplatok (pr.: Nauru, Vaunata);
- *klasické daňové raje* – existuje tu slabá regulácia, nízke nároky na účtovníctvo (pr.: Bahamy, Kajmanské ostrovy, Lichtenštajnsko)
- *vyspelé krajiny* – jedná sa o krajiny ako napríklad Hong Kong, Írsko a Švajčiarsko.

2.3 Zhrnutie kapitoly

Klasický bankový sektor je definovaný užšou a širšou definíciou. Užšia definícia hovorí, že bankový sektor je tvorený inštitúciami, ktoré sú bankami podľa príslušného zákona krajiny a širšia definícia zaraďuje do bankového sektora aj niektoré ďalšie finančné inštitúcie. Banky sú najvýznamnejším prvkom bankového sektora. Medzi základné funkcie bánk patrí finančné sprostredkovanie, emisia bezhotovostných peňazí, platobný styk a sprostredkovanie finančného investovania. Za základné druhy bánk považujeme obchodné banky, sporiteľne, hypotekárne banky a družstevné záložne. *Tieňové bankovníctvo* má mnoho definícií, niektoré z nich sú v kapitole uvedené. Jednou z definícií je, že *tieňové bankovníctvo* vo finančnom systéme vytvára dodatočné zdroje financovania a investorom ponúka alternatívu k bankovým vkladom. Tak ako klasické bankovníctvo, tak aj tieňové bankovníctvo má svoje subjekty. V tejto kapitole popisujem aj výhody a nevýhody spojené s tieňovým bankovníctvom, zaoberám sa aj spôsobmi merania a monitorovania tieňového bankovníctva prostredníctvom The Deloitte Shadow Banking Index a Globálnej monitorovacej správy tieňového bankovníctva, ktorá je vydávaná Radou pre finančnú stabilitu. Záver kapitoly je venovaný hedgeovým fondom a spomenuté sú tiež offshorove spoločnosti.

3 Regulácia a dohľad v bankovom sektore

Bankovníctvo je oblasťou, ktorá bola, je a aj bude vysoko regulovaná. Táto skutočnosť vyplýva z toho, že stabilita bankového sektora má veľký význam pre stabilitu ekonomiky ako celku. Ďalším dôvodom regulácie je to, že banková činnosť je veľmi špecifická práve tým, že banky v prvom rade hospodária s cudzími zdrojmi. Ako uvádza Polouček (2013), aj krach jednotlivcej banky môže mať negatívne dopady ako na bankový sektor, tak na celkovú ekonomiku. Krach vyvoláva obavy najmä o solventnosť ostatných bánk a môže viesť až k hromadnému vyberaniu finančných prostriedkov uložených v bankách, teda k *runu na banky*. Krach každej banky tiež znižuje v ekonomike ponuku peňazí, čo vedie k poklesu výdavov, zvyšovaniu nezamestnanosti, znižovaniu výroby a dôchodkov.

3.1 Dôvody regulácie bankového sektora

Ekonomická literatúra uvádza všeobecne tri základné dôvody pre reguláciu trhu - *existenciu prirodzeného monopolu, negatívne externality a existenciu asymetrických informácií*.

Existencia prirodzeného monopolu nie je na bankový sektor aplikovateľná, pretože vo všeobecnosti sa uvádza, že prirodzený monopol je podnik alebo konkrétne odvetvie, kde je výroba najefektívnejšia z dôvodu, že daný podnik alebo odvetvie, vyrába s najnižšími priemernými nákladmi. To znamená, že z hľadiska trhu je zbytočné a najmä neefektívne, aby danú činnosť vykonávali ďalšie podniky, resp. odvetvia. V bankovom sektore potom nie je táto definícia použiteľná.

Negatívne externality a existencia asymetrických informácií sú hlavné dôvody, ktoré stoja za reguláciou bankového sektora. Spotrebitelia nedisponujú dostatočnými informáciami, nie sú schopní posúdiť hospodárenie bánk a nemajú znalosť o finančných produktoch a službách, ktoré by im mohli pomôcť rozlíšiť rizikovosť jednotlivých bánk. Ako uvádza Polouček (2013), argument ochrany vkladateľov (tzv. *safety net argument*) je však vždy vo svojej podstate rozhodujúci. Jednotliví klienti musia byť chránení, pretože majú len obmedzenú možnosť získať dostatočné informácie o situácii v banke a prijať rozhodnutie, kam uložiť svoje úspory.

Negatívne externality súvisia s domino efektom. Pád jednej banky sa môže ďalej šíriť a spôsobiť systémovú krízu, ktorá sa následne „preleje“ do celého bankového systému.

Problém *existencie asymetrických informácií* je v bankovom sektore citlivejší, než v iných odvetviach. Banky vo svojich bilančných súvahách disponujú neobchodovateľnými aktívami – úvermi a ohodnotenie kvality úverového portfólia bánk a teda schopnosť rozlíšiť medzi dobrou a zlou bankou je pre vkladateľa náročné. Ochraňovať je však potrebné nielen vkladateľa, ale aj spotrebiteľa všeobecne, pretože nečestnými bankovými praktikami pri bankových činnostiach sú postihnutí nielen klienti danej banky, ale aj klienti ostatných bánk a finančných inštitúcií a aj spotrebiteľ všeobecne.

Reguláciou bankového sektora zo strany štátu sa vo svojej publikácii zaoberá Polouček (2013). Ten uvádza štyri argumenty, ktorými vysvetľuje nutnosť bankovej regulácie zo strany štátu. Medzi tieto argumenty patria tvrdenia, že:

- vláda, resp. centrálna banka prijíma zodpovednosť za stabilitu a zdravie finančného systému a snaží sa kontrolovať riziká spojené s bankovým sektorom a finančným trhom;
- vláda, resp. centrálna banka prijíma zodpovednosť za uskutočňovanie menovej politiky, ovplyvňuje ponuku peňazí a úrokové sadzby;
- vláda, resp. centrálna banka sa snaží o zaistenie spoľahlivosti a dôveryhodnosti vkladateľov v bankový systém, pretože bežný vkladateľ nemá dostatok informácií o jednotlivých bankách;
- niektoré vlády, resp. centrálny banky sa môžu snažiť o zásahy do štruktúry bankového systému a tým obmedzovať koncentráciu bánk a teda ich vplyv na ekonomiku ako celok.

3.2 Systém regulácie a dohľadu bánk

Do oblasti regulácie a dohľadu nad bankovým sektorom spadá množstvo otázok. Ide najmä o to, čo a v akom rozsahu by malo byť regulované, ako často a akými nástrojmi by mala regulácia prebiehať a aká inštitúcia by mala byť poverená výkonom tejto regulácie. Podľa Juroškovej (2012) sa systém regulácie a dohľadu bánk skladá zo štyroch nasledujúcich častí:

- regulácie vstupu do bankovej sféry,
- stanovenia základných pravidiel činnosti bánk,
- preverovania a vynucovania dodržiavania základných pravidiel činnosti bánk,
- finančnej ochrannej siete.

Regulácia vstupu do bankovej sféry je podľa Juroškovej (2012) centrálnym pilierom regulácie bankovníctva, ktorá vychádza z toho, že dôkladná kontrola inštitúcie pred vstupom do odvetvia dokáže predísť problémom, ktoré môžu nastať v budúcnosti. Existujú dva rysy, ktoré sa týkajú bankovníctva a predchádzajúceho súhlasu s vykonávaním určitej činnosti. Prvým z nich je možnosť zabrániť spoločensky nežiaducemu jednaniu. Druhým je snaha o to, aby subjekty splnili určité minimálne podmienky, ktoré sú potrebné pre vykonávanie špecifickej činnosti.

Predchádzajúci súhlas má radu výhod. Jednou z nich je napríklad možnosť neumožniť vykonávanie bankovej činnosti nečestným a finančne nezdravým inštitúciám. Aby nedošlo k niečomu podobnému, existuje inštitút autorizácie. Predchádzajúci súhlas so sebou nesie aj radu rizík. Jedným z nich je napríklad subjektívne posudzovanie kritérií, čo môže spôsobiť dva druhy chýb. Po prvé, inštitúcia môže byť autorizovaná, aj keď z pohľadu budúcej perspektívy k tomu nemalo dôjsť a za druhé, môže nastať opačná situácia. To znamená, že nebude udelený súhlas na autorizáciu inštitúcii, ktorá si to z budúcej perspektívy zaslúžila.

Stanovenie základných pravidiel činnosti bánk súvisí v posledných rokoch s diskusiami, ktoré sa vedú na tému - na čom by mal byť založený regulačný systém. Prvý prístup hovorí, že by mal byť založený na všeobecných princípoch odkazujúcich na široký súbor všeobecných štandardov, ktoré smerujú k dosiahnutiu určitého výsledku. Druhý prístup hovorí o presne stanovených pravidlách, ktoré detailne určujú správanie regulovaných subjektov (Jurošková, 2013).

Medzi základné pravidlá činnosti bánk radíme:

- *pravidlá kapitálovej primeranosti* – ide o kvantitatívne vymedzenie minimálneho kapitálu banky v pomere k jej aktívam;
- *pravidlá úverovej angažovanosti* – ide o pravidlá určujúce hranice bankových úverov;
- *pravidlá likvidity* – ide o zavedenie povinných minimálnych rezerv;
- *pravidlá správy a riadenia bánk* – ide o stanovenie „býzd a rovnováh“ s cieľom zaistiť aby mali členovia predstavenstva potrebné znalosti a schopnosti a aby uspokojivo fungoval systém riadenia rizík a vnútornej kontroly;
- *povinné oznamovanie informácií* – ide o poskytovanie informácií vo vzťahu k verejnosti a vo vzťahu k orgánom dohľadu a regulácie.

Čo sa týka *preverovania a vynucovania dodržiavania základných pravidiel*, Jurošková (2012) uvádza, že kontrolu dodržiavania základných pravidiel činnosti bánk uskutočňujú inštitúcie, ktoré sú poverené výkonom bankovej regulácie a dohľadu. Táto kontrola sa realizuje dvoma spôsobmi. Prvým z nich je dohľad na diaľku, ktorý je založený na preverovaní bankových a štatistických výkazov, ktoré sú pravidelne zasielané bankami. Druhý spôsob je dohľad na mieste, ktorý poskytuje najpodrobnejšie a najvernejšie údaje o situácii, v ktorej sa banka nachádza. Výsledkom oboch dohľadov je zvyčajne celkové hodnotenie každej banky, podľa rovnakých ukazovateľov, ktoré umožňujú banky navzájom porovnávať.

Existencia *finančnej ochrannej siete* je zdôvodňovaná potrebou znížiť riziko vážnych finančných kríz. Táto sieť zvyšuje dôveru, znižuje pravdepodobnosť finančných kríz a je tvorená poistením vkladov, ktoré má zaistiť vkladateľom, že v prípade zlyhania banky získajú späť určitú časť svojich vkladov a *veriteľom poslednej inštalácie*.

3.2.1 Veriteľ poslednej inštalácie

Ako tvrdí Jurošková (2012), konceptom veriteľa poslednej inštalácie sa zaoberal už v 19. storočí *Walter Bagehot* vo svojom diele *Lombard Street*. Bagehot (2006) ospravedlňuje existenciu veriteľa poslednej inštalácie niekoľkými dôvodmi, medzi ktoré patrí napríklad nutnosť chrániť finančný systém a peňažnú zásobu. Bagehot (2006) navrhol dve pravidlá, podľa ktorých, by sa mala centrálna banka riadiť, pretože je to väčšinou centrálna banka, ktorá túto úlohu zastupuje. Prvým pravidlom je to, že pôžičky by mali byť poskytované len solventným inštitúciám, ktoré majú len dočasné problémy s likviditou. Druhým pravidlom je, že centrálna banka by mali požičiavať finančné prostriedky na vysoký úrok, výmenou za cenné papiere.

Prvé pravidlo a s ním súvisiaca schopnosť centrálnych bánk rozlišovať medzi nelikvidnou a nesolventnou inštitúciou je neustále zdrojom akademickej debaty. Pod pojmom *likvidita* rozumieme schopnosť banky plniť svoje záväzky v každom okamihu. Pojem *solventnosť* vyjadruje stav, kedy je výška bankových aktív vyššia, než hodnota ich záväzkov. Hoci je na prvý pohľad zrejmé, že odlíšiť tieto dva pojmy nie je náročné, v skutočnosti je tomu inak. Potreba poskytnúť likviditu je často naliehavá, preto sa centrálna banka musia rozhodovať vo veľmi krátkej dobe, kedy nemajú možnosť získať ani vyhodnotiť všetky relevantné údaje. To môže spôsobiť problémy so solventnosťou a preto by sa centrálna banka mali rozhodovať aj na základe budúceho vývoja, hoci jeho správny odhad je často nemožný.

Podľa Juroškovej (2012) sa niekedy uvádza, že v prípade normálne fungujúceho medzibankového trhu možno neschopnosť banky zaobstarať si prostredníctvom daného trhu potrebnú likviditu, považovať za ukazovateľ jej nesolventnosti. Na základe tohto tvrdenia možno konštatovať, že solventná banka by sa nikdy nemala stať nelikvidnou. Tento názor, ktorý však popiera existenciu veriteľa poslednej inštancie, nie je možné považovať podľa Juroškovej za správny, pretože medzibankový trh nemusí vždy fungovať bezchybne a môže nastať situácia, kedy ani solventná banka nemusí získať zdroje.

V priebehu globálnej finančnej krízy sme sa stali svedkami jednej z týchto situácií, kedy došlo v podstate k zmrazeniu medzibankového trhu z dôvodu veľkej opatrnosti bánk. Situácia dospela do štádia, kedy si banky prestali vzájomne požičiavať, pretože mali pochybnosti o tom, či by získali pôžičku v prípade, že by sa neskôr dostali do problémov s nedostatkom likvidity.

Pri rozhodovaní o poskytnutí úverovej pomoci zo strany centrálnej banky⁸, ktorá zvyčajne plní úlohu veriteľa poslednej inštancie, ako som uvádzala vyššie, by mali byť rešpektované najmä ekonomické kritéria, ale zohľadnené by mali byť aj politické aspekty. Jurošková (2012) vo svojej publikácii uvádza, že centrálna banka by mala sledovať:

- nebezpečenstvo systémového rizika,
- náklady na záchranu banky, ktoré by mali byť nižšie, než prínosy,
- dôvody problému banky,
- likviditu a solventnosť.

Dané kritériá je potrebné primárne posudzovať podľa toho, či sa jedná o pád jednej banky, alebo o systémovú krízu. Riešenie systémovej bankovej krízy totiž kontrastuje s riešeniami individuálneho zlyhania banky. V prípade, že dôjde k pádu jednej banky, môžeme stále hovoriť o stabilnej situácii. V prípade systémovej krízy, ktorá môže spôsobiť nestabilitu celej finančnej sféry, sa neaplikujú praktiky, ktoré sa využívajú v stabilnom období.

⁸ V prípade ECB a Federálneho rezervného systému (ďalej FED) došlo v prípade záchran bank ku kvantitatívnemu uvoľňovaniu – ide o nákup rizikových aktív komerčných bánk centrálnou bankou, čím sa zvyšujú bankové rezervy.

Jurošková (2012) uvádza, že existujú tri spôsoby pomoci centrálnej banky ako veriteľa poslednej inštalácie. Medzi tieto spôsoby patrí:

- poskytnutie úverovej pomoci,
- odkúpenie problémových aktív,
- záchrana problémovej inštitúcie ďalšími bankami.

Návratné / nenávratné odkúpenie problémových aktív je spôsob pomoci bankám, ktorý predstavuje nielen možné riešenie problémov s likviditou, ale vedie tiež k zníženiu rizikovo vážených aktív a následne k zvýšeniu ukazovateľa kapitálovej primeranosti.

Pri *záchrane problémovej inštitúcie ďalšími bankami* ide o zorganizovanie poskytnutia likvidity problémovej banke inými subjektmi alebo prevzatie banky inou bankou pod vedením centrálnej banky.

V poslednom čase sa stáva, že pomoc bankám neposkytujú len centrálné banky v úlohe veriteľa poslednej inštalácie, ale priamo jednotlivé štáty, o čom svedčia záchrany v priebehu globálnej finančnej krízy. Z toho dôvodu sa používa širšia definícia veriteľa poslednej inštalácie, ktorá zahŕňa aj poskytnutie pomoci štátnymi inštitúciami (Jurošková. 2012).

Finančná kríza spôsobila, že pomoc štátom nebola poskytovaná len prostredníctvom národných centrálnych bánk, ale pomoc, resp. finančné prostriedky poskytovali a poskytujú aj iné inštitúcie. Príkladom je diskutabilná pomoc od Európskej centrálnej banky, ktorá nakupovala dlhopisy od problémových krajín. Tento nákup dlhopisov by sa mohol na prvý pohľad zdať ako porušenie klauzuly „*no – bail out*“, ktorá hovorí, že ECB nemôže nakupovať štátne dlhopisy, no táto klauzula zakazuje ECB nakupovanie dlhopisov na primárnom trhu. Európska centrálna banka nakupovala štátne dlhopisy, aby tým pomohla problémovým štátom na trhu sekundárnom, a tým sa „vyhla“ porušeniu spomínanej klauzuly. Ďalšou inštitúciou, ktorá poskytovala finančnú pomoc v čase krízy je Medzinárodný menový fond (ďalej MMF).

Výsledkom pôsobenia finančnej krízy bola neúnosná situácia najmä v krajinách eurozóny, najmä v Grécku. Najproblémovjšie krajiny eurozóny dostali nelichotivú prezývku – PIIGS. Šlo o krajiny Portugalsko, Írsko, Taliansko, Grécko a Španielsko. Po zhodnotení situácie sa Európska únia rozhodla, že vytvorí záchranný mechanizmus – *Európsky mechanizmus stability* (ďalej ESM), nazývaný tiež trvalý euroval, ktorý má postupne nahradiť dočasný fond EFSF. Pomoc bude z tohto mechanizmu poskytnutá v prípade, že:

- existuje slabé ohrozenie makroekonomickej rovnováhy – v tom prípade sa aplikuje preventívna pomoc a budú spustené podporné nástroje;
- existujú vážne problémy – kedy dôjde k poskytnutiu finančnej pomoci, ktorá bude podmienená riadnym programom týkajúcich sa makroekonomických úprav (Európska únia, 2014b).

3.2.2 Doktrína too-big-to-fail

Ide o nepísané pravidlo, ktoré je interpretované tak, že centrálna banka alebo štát, nemôžu pripustiť úpadok veľkej bankovej inštitúcie. Podľa Juroškovej (2012) sú názory na túto doktrínu rozličné.

Zástancovia doktríny too-big-to-fail (ďalej TBTF) upozorňujú na to, že pád významnej banky by mohol spôsobiť pochybnosti ohľadom zdravia ďalších bánk, čo môže spôsobiť paniku a hromadné vyberanie vkladov. Zdôrazňujú pritom, že vzhľadom k nezastupiteľnej úlohe, ktorú majú banky v každodennom ekonomickom živote, by mohlo zlyhanie jednej banky ochromiť ekonomické aktivity. Ak zamrzne bankový trh, nebude správne fungovať systém poskytovania pôžičiek ani žiadna ďalšia banková činnosť. Nedostupnosť úverov spôsobí ochromenie podnikateľských subjektov, ktoré budú nútené znižovať produkciu a počet zamestnancov a to spôsobí vážne problémy v ekonomike.

Odporcovia TBTF upozorňujú na morálny hazard, ktorý túto doktrínu sprevádza, ako na strane banky samotnej, tak na strane klientov. Banky sa vystavujú omnoho väčšiemu riziku, než by sa vystavovali v situácii, keby nemohli počítať so žiadnou pomocou. Banky teda vstupujú do transakcií, ktoré sú pre ne rizikovejšie, no zároveň aj výnosnejšie. Morálny hazard na strane klientov spočíva v tom, že klienti nemajú motiváciu monitorovať banku, keď sú si vedomí toho, že v prípade problémov sa banke pomôže (Jurošková, 2012).

Problémy spojené s doktrínou TBTF sa stávajú vážnejšími pri nasledujúcich skutočnostiach:

- rast veľkých bánk,
- zložitejšia a komplikovanejšia povaha bankových transakcií,
- vyššia koncentrácia bankových aktív.

Rast veľkých bánk súvisí so skutočnosťou, že veľké banky sa stávajú ešte väčšími, čím je vytváraná kategória mega – bánk. Veritelia takýchto inštitúcií majú väčšiu istotu, že v prípade problémov budú podniknuté kroky k ich záchrane.

Pokiaľ sa banka, ktorá vstupuje do *transakcií zložitejšej a komplikovanejšej povahy*, dostane do problémov, nebude jasné, ktoré ďalšie subjekty budú jej prípadným zlyhaním zasiahnuté. Obavy z tejto nejasnej situácie sa môžu stať významnými, pre rozhodnutie zachrániť danú inštitúciu. Dá sa skonštatovať, že čím viac je banka do týchto transakcií zainteresovaná, tým väčšiu šancu na prípadnú záchranu má.

Vyššia koncentrácia bankových aktív súvisí do istej miery s bodom predchádzajúcim. Vysoký stupeň koncentrácie so sebou nesie nebezpečenstvo, že kolaps jednej banky spôsobí lavínový pád ostatných a z toho dôvodu možno očakávať pomoc (Jurošková, 2012).

V priebehu nedávnej finančnej krízy veritelia poslednej inštancie aj štátne authority potvrdili, že sú ochotní poskytnúť neobmedzené množstvo finančných prostriedkov za účelom zabránenia alebo zastavenia systémovej paniky bankám, aj nebankovým subjektom. Veľké finančné inštitúcie, ktoré sa dostali do problémov, boli zachránené buď poskytnutím finančnej pomoci z verejných zdrojov, alebo boli pod vedením centrálnej banky či vlády prevzaté inými inštitúciami. Všetky takéto zásahy demonštrujú, že politickí činitelia vnímajú mnoho inštitúcií ako príliš veľké na to, aby im bol „povolený“ kolaps.

Jediná významná inštitúcia, ktorej nebola poskytnutá pomoc, bola *Lehman Brothers*. No panika, ktorá vznikla z toho, že v prípade tejto inštitúcie nedošlo k záchrane, presvedčila štátne authority o nutnosti zasiahnuť. Skrytá záruka pomoci bola týmto rozšírená na každú významnejšiu inštitúciu v krajine.

Kroky, ktoré sa podnikali k záchrane inštitúcií vytvorili očakávania, že centrálna banka alebo štát zasiahnu vždy vtedy, keď sa nejaká významná inštitúcia dostane do problémov. Rozšírenie skrytej záruky na záchranu na takmer všetky banky a finančné inštitúcie dostalo problém morálneho hazardu na úplne inú úroveň. Banky a finančné inštitúcie sa budú stále správať nezodpovedne, pretože budú vedieť, že v prípade problémov im štát pomôže. Táto situácia, respektíve toto správanie bánk, tak zvyšuje pravdepodobnosť ich úpadku.

Pomoc poskytnutá problémovým finančným inštitúciám síce v krátkodobom horizonte zabraňuje komplikáciám, ale v dlhodobom hľadisku spôsobuje komplikácie ďalšie. Podstata problému, ktorý je spojený s doktrínou TBTF je totiž očakávanie, že významnejšia inštitúcia nebude ponechaná napospas svojim problémom, ale bude zachránená a teda nedôjde k jej úpadku.

Pri hľadaní riešení súvisiacich s TBTF nepripadá podľa Juroškovej (2012) do úvahy, že by sa zvažoval variant, keby by finančné inštitúcie zmenili svoje návyky a začali by sa správať zodpovednejšie. V súčasnosti existuje mnoho návrhov, ktoré sa snažia riešiť problémy súvisiace s danou doktrínou. Návrhy sú rozdelené do troch kľúčových oblastí:

- návrhy na obmedzenie veľkosti finančných inštitúcií, aby nepredstavovali riziko pre systém;
- návrhy na zlepšenie regulácie a dohľadu a uloženie prísnejších požiadaviek na inštitúcie, ktorých sa doktrína TBTF týka;
- návrhy rezolučného a insolventného riadenia veľkých finančných inštitúcií.

3.3 Podmienky výkonu regulácie a dohľadu

Hoci ohľadom inštitucionálneho usporiadania neexistuje jednotný názor, v rámci určitých predpokladov, ktoré musí regulačný orgán dodržiavať, aby bola jeho činnosť efektívna, panuje zhoda. K týmto predpokladom patrí:

- nezávislosť,
- zodpovednosť,
- jasné vymedzenie cieľov.

3.3.1 Nezávislosť

Tento predpoklad spočíva v tom, že orgán regulácie a dohľadu musí byť schopný prijať rozhodnutie bez vonkajších vplyvov a zásahov. Jurošková (2012) vo svojej publikácii uvádza rozdelenie nezávislosti podľa Quintyna a Taylora. Quintyn a Taylor (2002) definovali štyri dimenzie tohto predpokladu, konkrétne ide o nezávislosť regulačnú, dohľadovú, inštitucionálnu a rozpočtovú.

Regulačná nezávislosť hovorí, že regulačný orgán má vo svojich rukách širokú autonómiu, čo sa týka vytvárania pravidiel pre oblasť, na ktorú dohliada. Táto nezávislosť je odôvodnená hlavne nutnosťou rýchlych zásahov. Tento argument je podmienený rastúcou internalizáciou vo finančnom sektore, čo vyžaduje, aby regulátori dokázali rýchlo reagovať na zmeny a prispôbilibi pravidlá prijatým medzinárodným štandardom.

Dohľadová nezávislosť je kľúčová práve v oblasti bankovníctva. Regulátori operujú v úzkej spolupráci s bankami nielen tým, že uskutočňujú kontroly a monitoring, ale tiež napríklad sankcionovaním. Existujú dohady o tom, či by mal mať regulátor možnosť odňať licenciu, no práve táto právomoc predstavuje významný prostriedok pre výkon dohľadu.

Inštitucionálna nezávislosť sa vzťahuje na postavenie regulátora ako inštitúcie, ktorá je oddelená od zákonodarnej a výkonnej moci. Na základe tohto tvrdenia, napríklad ministerstvo, ktoré vykonáva funkciu regulačného orgánu nedisponuje touto nezávislosťou. Jurošková (2012) uvádza, že tento druh nezávislosti je tvorený tromi prvkami, a to:

- spôsobom menovania vrcholových predstaviteľov, dĺžkou ich funkčného obdobia a odvolateľnosťou;
- štruktúrou orgánu;
- transparentnosťou a otvorenosťou rozhodovacích procesov.

Rozpočtová nezávislosť primárne závisí na úlohe zákonodarnej a výkonnej moci, ktorá určuje rozpočet regulátora a jeho využívanie. Pokiaľ má byť tento druh nezávislosti naplnený, rozpočet by nemal byť predmetom politického tlaku na regulátora.

Jurošková (2012) tvrdí, že pravdepodobne najjednoduchší spôsob k zaisteniu nezávislosti je prenechanie funkcie bankového regulátora centrálnej banke⁹. Dôvod, že nezávislosť centrálnej banky je všeobecne akceptovaná, je výhodou, z ktorej môže regulátor ťažiť.

3.3.2 Zodpovednosť

Pri naplňovaní požiadaviek nezávislosti je veľmi dôležitá otázka zodpovednosti. V prípade, že je správne nastavený mechanizmus zodpovednosti, zvyšuje sa tým nezávislosť. Regulátori bánk disponujú významnou mocou v dvoch aspektoch, ovplyvňujú výsledky bánk a majú tiež vplyv na blaho spotrebiteľov. Druhá strana mince hovorí, že potreba zodpovednosti by mala byť vyvážená požiadavkami na kvalitne odvedený dohľad a teda aj na diskretnosť.

Mechanizmus zodpovednosti by mal v sebe zahŕňať niekoľko zložiek. Prvou z nich je jasný právny základ, ktorý slúži na zakotvenie právomocí a funkcií. Druhou zložkou je správna definícia vzťahu k zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci. Je potrebné, aby boli stanovené záležitosti, o ktorých je potrebné informovať, konzultácie so zástupcami zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci a tiež je potrebné zakotviť súdny prieskum regulátorom vydaných rozhodnutí.

Jurošková (2012) vo svojej publikácii uvádza, že je dôležité zaoberať sa tým, či je regulátor zodpovedný za situáciu, keď je výkon dohľadu nedostatočný. Zodpovednosť regulátora je považovaná za veľmi kontroverznú otázku, na ktorú nebola nájdená jednoznačná

⁹ Ku príkladu, aj Európska centrálna banka vykonáva funkciu bankového regulátora.

odpoveď. V niektorých štátoch, ako napríklad Dánsko alebo Holandsko, podlieha regulačný orgán bánk bežným pravidlám a môže niesť zodpovednosť za škody, ktoré boli spôsobené. Sú tiež krajiny, v ktorých regulačný orgán disponuje imunitou a stanovujú sa tu tiež jednania, na aké sa daná imunita vzťahuje.

Potreba chrániť regulátora vychádza z toho, že je to nevďačná úloha. Táto funkcia je totiž kritizovaná za konanie, rovnako ako za nekonanie. Pokiaľ regulátor ukončí činnosť nejakej banky, môže byť odsúdený za to, že tak učinil unáhlene, alebo že tak neurobil skôr a veritelia ho obvinia zo svojich strát. Zástancovia imunity argumentujú aj tým, že možnosť hnať regulátora bežne k zodpovednosti, bráni efektívnemu vykonávaniu jeho funkcie. Na druhej strane existujú názory, že pokiaľ je dané, že regulátor môže byť hnaný k zodpovednosti za svoje jednanie, bude motivovaný k vyššej aktivite pod hrozbou sankcionovania.

3.3.3 Vymedzenie cieľov

Regulátor musí mať jasne vymedzené ciele, najlepšie zákonom. Definované ciele pomáhajú vedúcim pracovníkom orgánu pri rozhodovaní ohľadom alokácie zdrojov a pri určovaní vhodnej reakcie na niektoré podnety. Riadne formulované ciele pomáhajú taktiež zabrániť rozširovaniu regulácie za minimálnu hranicu nutnosti.

Tieto ciele sa ďalej týkajú aj určenia mechanizmu, na základe ktorého môže byť inštitúcia vykonávajúca dohľad povolaná k zodpovednosti za svoje rozhodnutia. Základným východiskom pre stanovenie cieľov je nutnosť zachovania, rozvíjania a fungovania finančného trhu. V jednotlivých krajinách sú rôzne stanovené ciele týkajúce sa dohľadu, rozdiely sú najmä v poradí cieľov (Jurošková, 2012).

Česká národná banka má svoje ciele vymedzené zákonom č. 6/1993. V paragrafe 2, odstavce 1 je definovaný hlavný cieľ ČNB nasledovne: *„Hlavným cieľom Českej národnej banky je starostlivosť o cenovú stabilitu. Česká národná banka sa ďalej stará o finančnú stabilitu a o bezpečné fungovanie finančného systému v Českej republike. Ak tým nie je dotknutý jej hlavný cieľ, Česká národná banka podporuje všeobecnú hospodársku politiku vlády vedúcu k udržateľnému hospodárskemu rastu a všeobecnej hospodárskej politiky v Európskej únii so zámerom prispieť k dosiahnutiu cieľov Európskej únie. Česká národná banka koná v súlade so zásadou otvoreného trhového hospodárstva.“* (Zákon č. 6/1993).

V paragrafe 2, odstavce 2 sú definované úlohy ČNB takto:

- určuje menovú politiku;

- vydáva bankovky a mince;
- riadi peňažný obeh, platobný styk a zúčtovanie bánk, zahraničných bánk vykonávajúcich bankové činnosti na území Českej republiky prostredníctvom svojej pobočky a sporiteľných a úverových družstiev, stará sa o ich plynulosť a hospodárnosť a podieľa sa na zaistení bezpečnosti, spoľahlivosti a efektívnosti platobných a zúčtovacích systémov a na ich rozvoji;
- vykonáva dohľad nad osobami, ktoré pôsobia na finančných trhoch;
- rozpoznáva, sleduje a posudzuje riziká ohrozenia stability finančného systému a v záujme predchádzania vzniku alebo zníženia týchto rizík, prispieva k odolnosti finančného systému a udržianiu finančnej stability a vytvára tak makroprudenciálnu politiku; v prípade potreby spolupracuje na tvorbe makroprudenciálnej politiky s orgánmi štátu, ktorých pôsobnosti sa táto politika týka;
- uskutočňuje ďalšie činnosti podľa tohto zákona a podľa iných právnych predpisov (Zákon č. 6/1993).

Následne je v zákone č. 6/1993, paragraf 2, odstavec 3 uvedené, že ČNB spolupracuje pri svojom výkone s ústrednými bankami iných štátov, tiež so zahraničnými orgánmi, ktoré sa zaoberajú dohľadom nad finančným trhom, s medzinárodnými finančnými inštitúciami a medzinárodnými orgánmi, ktoré sa zaoberajú dohľadom nad finančným trhom a zjednáva s nimi v rámci svojej pôsobnosti dohody.

Zákon č. 6/1993, paragraf 2a, odstavec 1 a 2 ďalej uvádzajú, že Česká národná banka je súčasťou Európskeho systému dohľadu nad finančnými trhmi a spolupracuje s Európskou radou pre systémové riziká a európskymi orgánmi dohľadu nad finančnými trhmi. Uvedené je tiež, že ČNB informuje Európsku radu pre systémové riziká o významných opatreniach k obmedzeniu rizík, ktoré by mohli ohroziť stabilitu finančného systému v Českej republike.

Čo sa Európskej centrálnej banky týka, tak Úradný vestník Európskej únie (2012) uvádza v Protokole č. 4 o štatúte Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky, v kapitole piatej – Dohľad, v článku 25, že *„ECB môže poskytovať rady a konzultácie Rade, Komisii a príslušným úradom členských štátov týkajúce sa rozsahu platnosti a plnenia právnych predpisov Únie o dohľade nad úverovými inštitúciami a stabilite finančného systému.“* Ďalej je uvedené, že ECB môže plniť zvláštne úlohy, ktoré sa týkajú politiky

dohľadu nad úverovými a ďalšími finančnými inštitúciami, s výnimkou poisťovacích podnikov.

3.4 Varianty inštitucionálneho usporiadania regulácie a dohľadu

Polouček (2013) vo svojej publikácii tvrdí, že existujú tri možnosti, kým môže byť bankový dohľad vykonávaný:

- centrálnou bankou,
- ministerstvom financií,
- nezávislou inštitúciou.

Bankový dohľad môže byť usporiadaný sektorovo, alebo funkčne. *Funkčné usporiadanie* vychádza zo skutočnosti, že je oddelený dohľad nad aktivitami bánk voči klientom od dohľadu nad obozretným podnikaním. Dohľad nad aktivitami bánk voči klientom sa zaoberá ochranou spotrebiteľov finančných služieb, spôsobom ich informovania, jednaním finančných inštitúcií s klientmi a oceňovaním finančných aktív. Dohľad nad obozretným podnikaním sleduje stabilitu bánk, jednotlivých finančných inštitúcií a najmä stabilitu finančného systému ako celku. *Sektorové usporiadanie* dohľadu rešpektuje charakter finančných služieb, ktoré sú ponúkané finančnými inštitúciami. Bankový dohľad je pri tomto type usporiadania umiestnený v centrálnej banke.

V Európe dominuje inštitucionálne usporiadanie dohľadu, kedy je bankový dohľad sektorového alebo funkčného typu uskutočňovaný súčasne s dohľadom nad ďalšími finančnými sektormi samostatnou nezávislou inštitúciou – *integrovaný dohľad*. Ďalšou alternatívou je dohľad vykonávaný niekoľkými samostatnými inštitúciami podľa sektorov, tento spôsob je menej častý. Výnimkou pri takomto usporiadaní je navyše skutočnosť, že by takouto inštitúciou bolo ministerstvo financií, kedy by dohľad nebol nezávislý (Polouček, 2013).

Výhody a nevýhody foriem inštitucionálneho usporiadania

Pri posudzovaní výhod a nevýhod upustíme od možnosti, že by bankový dohľad vykonávalo ministerstvo financií, kvôli skutočnosti, že by nebola zaručená nezávislosť orgánu. Ostali teda dve možnosti – centrálna banka alebo samostatná inštitúcia.

V prípade, že by bankový dohľad vykonávala *centrálna banka*, existujú určité výhody. Cieľom centrálnej banky je zaistenie cenovej stability. Tento cieľ nie je v rozpore s cieľmi bankového dohľadu, ktorými sú zaistenie stability, kredibility a efektívnosti bankového sektora. Bankový sektor je nedeliteľnou súčasťou menovej politiky a prostredníctvom centrálnej banky má menová politika prostredníctvom nástrojov priamy vplyv na bankový systém.

Polouček (2013) uvádza, že k argumentom, ktoré podporujú centrálnu banku ako orgán dohľadu nad bankovým sektorom, patrí informačná previazanosť. Centrálna banka ako veriteľ poslednej inštalácie aj ako orgán dohľadu vyžaduje a získava množstvo dát, nielen o jednotlivých bankách, ale aj o bankovom sektore ako celku. Ďalším argumentom pre centrálnu banku je jej úloha v platobnom systéme. Hoci centrálna banka nevyhlasuje, že v prípade straty likvidity finančných inštitúcií by intervenovala, dá sa predpokladať, že ako veriteľ poslednej inštalácie by sa snažila zabrániť dominovému efektu „nakazenia“ finančného systému.

V takomto prípade, by mala centrálna banka poskytnúť krátkodobé prostriedky banke, ktorá má problémy s likviditou. Pokiaľ ale zodpovedá aj za stabilitu bankového systému, môže poskytnúť prostriedky aj inštitúcii, ktorá netrpí krátkodobým nedostatkom likvidných prostriedkov, ale je nesolventná. Zvyčajne sa centrálna banka prikláňa k takémuto rozhodnutiu aj vďaka tlakom zo strany veriteľov a akcionárov banky, ktorí utrpeli straty. Z dôvodu možných sociálne – ekonomických dopadov, ktoré by vznikli likvidáciou banky, často intervenuje aj vláda. V takomto prípade môže dôjsť až k tomu, že centrálna banka intervenuje na podporu bankového systému bez ohľadu na výšku nákladov, ktoré s intervenciami súvisia. V tom prípade môže nastať konflikt záujmov – náklady na dodatočné intervencie môžu presiahnuť hodnotu nákladov na uzavretie danej inštitúcie.

Na druhej strane, bankový dohľad vplýva na menovú politiku najmä opatreniami, ktoré smerujú k obozretnému správaniu bánk, teda k redukcii možných rizík. K posúdeniu obozretného správania bánk sa používa množstvo ukazovateľov ako napríklad likvidita, limity pre úverovú angažovanosť či kapitálová primeranosť. Stanovením limitných hodnôt pre tieto ukazovatele sú výrazným spôsobom ovplyvnené aktivity bánk a objem ich likvidných zdrojov. Zvýšením kapitálovej primeranosti môže napríklad dôjsť k stagnácii rastu aktív – teda k ich poklesu, čo môže viesť k obmedzeniu peňažných tokov do ekonomiky v prípade

expanzívnej menovej politiky. Nepriaznivý vplyv môže mať aj vznik systémovej krízy vo vnútri bankového sektora (Polouček, 2013).

Ku konfliktu záujmov centrálnej banky a dohľadu môže dôjsť aj v prípade, že sa dohľad snaží o zvýšenie požiadaviek na obozretnosť bánk. Centrálna banka môže túto snahu eliminovať prostredníctvom menových nástrojov v prípade, že zmena menovej politiky vyžaduje od bánk dodatočné náklady. Takýmto opatrením môže byť napríklad zvýšenie povinných menových rezerv. Konflikt záujmov je najčastejším argumentom proti uskutočňovaniu bankového dohľadu centrálnou bankou. Centrálna banka môže totiž prijať nesprávne rozhodnutia v snahe vyhovieť požiadavkám dohľadu.

Ďalším argumentom, ktorý odmieta začlenenie dohľadu pod centrálnu banku, súvisí podľa Poloučka (2013) s kredibilitou centrálnej banky. K prípadnému poklesu kredibility, teda dôvery v centrálnu banku dochádza vtedy, keď napríklad nesplní vyhlásený menový program, ale aj vtedy, pokiaľ centrálna banka neadekvátne rieši zhoršenú situáciu v bankovom sektore.

Výhodou inštitucionálneho usporiadania, kedy dohľad vykonáva *samostatná inštitúcia*, je najmä vo väčšej autonómii jej rozhodovania. Autonómia by sa mala prejavovať v razantnejšom prístupe k bankám, ktoré sú dlhodobo vo finančných problémoch. Tento systém zároveň vedie k zvýšeniu ochrany klientov finančných inštitúcií, ktoré sú regulované. Pod pojmom ochrana v tomto prípade rozumieme skvalitnenie informácií. Priamym prínosom, ktorý plynie z dohľadu mimo centrálnu banku je to, že je eliminované riziko konfliktu záujmov a riziko spojené s kredibilitou, ktoré by nastalo v prípade problémov vo vnútri bankového sektora.

Otvorenými otázkami v rámci dohľadu sú otázky ktoré sa týkajú spôsobu financovania orgánu dohľadu a toho, kto poniesie náklady spojené so záchrannými operáciami inštitúcií, ktoré sa dostanú do problémov. Práve toto je jedným z prvkov návrhov, ktoré požadujú vytvorenie jednotného dohľadu v rámci Európskej únie (ďalej EÚ) a zachraňovania bánk.

Prijateľným riešením financovania tohto orgánu je financovanie na povinnej báze, ktoré hovorí, že aktivity by boli finančne zaistené regulovanými subjektmi na základe povinných poplatkov. Logicky vyplýva, že regulované subjekty by preniesli toto zaťaženie na klientov, ale týmto spôsobom financovania by odpadlo plošné zaťaženie daňových poplatníkov. Finančný sektor by pri takomto spôsobe financovania nevyžadoval, aby sa problémy so

sankcionovaním finančných inštitúcií riešili na princípe kolektívnej solidarity daňových poplatníkov (Polouček, 2013).

3.5 Rámec regulácie a dohľadu na úrovni Európskej únie

Súčasný európsky rámec regulácie a dohľadu je založený na princípe dohľadu domovského orgánu, vzájomnom uznávaní a na harmonizácii. Pojem *harmonizácia* znamená, že v celej Európskej únii je prijatý minimálny súbor jednotlivých bankových pravidiel. *Princíp vzájomného uznávania* znamená, že v priebehu fázy prechodu k jednotnému vnútornému trhu (ďalej JVT), budú členské štáty Európskej únie uznávať reguláciu a praktiky iných členských štátov.

Jurošková (2012) uvádza, že *princíp dohľadu domovského orgánu* je nutné vnímať v kontexte ďalších zmien, ktoré boli prijaté za účelom vytvorenia jednotného vnútorného trhu. Jednou z týchto avizovaných zmien, bolo vytvorenie a zavedenie jednotnej bankovej licencie v rámci EÚ, ktorá umožňovala bankám, ktoré boli autorizované v niektorom členskom štáte, vykonávať svoju činnosť na základe vytvorenia pobočky v inom členskom štáte, a to bez potreby získania ďalšej autorizácie. Tento princíp bol vytvorený s cieľom zamedziť dvojitému dohľadu a regulačnej záťaži subjektov, čo by viedlo následne k obmedzovaniu slobôd a boli by kladené bariéry pre JVT.

Domovský regulátor má oprávnenie dohliadať na činnosť pobočiek, ktoré sú založené v iných členských krajinách a zároveň je aj konsolidovaným regulátorom. Tento princíp však nespochybňuje úlohu alebo právomoci orgánu dohľadu, v ktorom má banka pobočku. Smernica o kapitálovej primeranosti rozdeľuje právomoci orgánu dohľadu hostiteľského štátu do dvoch kategórií:

1. *zvyškové kompetencie* - týkajú sa požiadaviek na likviditu a opatrení z dôvodu monetárnej politiky;
2. *komplementárne právomoci* – spočívajú v možnosti vyžadovať informácie od pobočiek, či prijať vhodné opatrenia voči pobočkám.

Problém, ktorý s princípom dohľadu domovského orgánu súvisí je zrejmý, dochádza tu k nevyváženosti. Domovský orgán dohľadu má neporovnateľne vyššie právomoci ako orgán dohľadu v hostiteľskej krajine a právomoci nie sú spojené s patričnou zodpovednosťou. Hostiteľský orgán zase nesie zodpovednosť za finančnú stabilitu svojej krajiny, no nie je

kompetentný dohliadať na pobočky, ktoré pôsobia na jeho území. Tento problém je významný v krajinách, v ktorých dominujú zahraničné banky (Jurošková, 2012).

Banky nemusia v iných členských štátoch operovať len cez pobočky. Druhá možnosť je založenie dcérskej spoločnosti. Základný rozdiel medzi pobočkou a dcérskou spoločnosťou je ten, že dcérska spoločnosť je samostatná právnická osoba, ktorá je oddelená od materskej spoločnosti. Dcérska spoločnosť musí získať od hostiteľského štátu autorizáciu, nemôže vykonávať činnosť na základe jednotnej licencie. V prípade dcérskej spoločnosti sa neuplatňuje ani princíp domovského dohľadu, dohľad vykonáva hostiteľský orgán.

Európsky rámec dohľadu je v súčasnosti založený na princípoch a na výmene dôležitých informácií medzi regulátormi, na konzultáciách a dohodách o spolupráci. No vzhľadom k problému, ktoré zdôraznila globálna finančná kríza, sa ukázal tento rámec ako nedostatočný. Kríza vyzdvihla nedostatky súčasného regulačného a dohľadového rámca pre medzinárodne pôsobiace banky, ktoré boli založené najmä na spolupráci jednotlivých regulátorov.

V reakcii na nedostatky, ktoré vyplynuli z krízy, sa Európska únia rozhodla prijať novelu smernice o kapitálovej primeranosti, ktorej cieľom bolo zlepšenie spolupráce medzi regulátormi, či v čase krízy, alebo za normálnych okolností. Prvýkrát sa zakotvilo, že orgány dohľadu majú brať do úvahy aj možný dopad svojich rozhodnutí na stabilitu ostatných dotknutých strán.

Jurošková (2012) uvádza, že táto novela okrem iného aj posilnila právomoci regulátora hostiteľského štátu, na ktorého území pôsobí systémovo dôležitá pobočka. Smernica oprávňuje hostiteľského regulátora podať žiadosť domovskému regulátorovi, či je možné, aby bola pobočka operujúca na jeho území zaradená do kategórie systémovo významných pobočiek.

Posilnenie práv hostiteľského orgánu dohľadu je možné považovať za zmenu, ktorá bola vítaná, pretože Európska únia tým podnikla prvý krok k vyváženiu nerovnováhy právomocí a zodpovednosti medzi hostiteľským a domácim orgánom dohľadu.

Globálna finančná kríza vyvolala pochybnosti ohľadom dovtedajšej štruktúry regulácie a dohľadu, ktorá bola vytvorená na základe Lamfalussyho komisie. Táto komisia bola ustanovená Radou ministrov financií – ECOFIN v júli roku 2000 a jej cieľom bolo zhodnotiť podmienky implementácie predpisov v oblasti kapitálového trhu. Správa upozornila na

nedostatky v európskom regulačnom systéme a na jej základe bol vytvorený štvorstupňový mechanizmus, ktorý sa týkal prijímania, schvaľovania a kontroly implementácie regulačných predpisov. Čo sa týka štyroch stupňov mechanizmu, tie sú nasledovné:

- 1. stupeň - zahŕňa smernice a nariadenia;
- 2. stupeň - zahŕňa vykonávacie predpisy;
- 3. stupeň - cieľom je zaistiť riadne premietnutie európskej legislatívy prijatej v 1. a 2. stupni do národného práva;
- 4. stupeň – posilňuje vynucovanie európskeho práva prostredníctvom spolupráce Európskej Komisie, členských štátov a dohľadových orgánov (Jurošková, 2012).

Koncepcia, ktorá je uvedená vyššie, bola pôvodne navrhnutá pre kapitálové trhy. Došlo tak k vytvoreniu dvoch výborov len pre oblasť kapitálových trhov, konkrétne išlo o *Európsky výbor pre cenné papiere* a *Výbor európskych dohľadových orgánov nad kapitálovým trhom*. ECOFIN zhodnotil danú koncepciu pozitívne a Komisia v roku 2002 odporučil, aby bola koncepcia aplikovaná na ďalšie odvetvia finančných služieb. Pre oblasť bankovníctva a poisťovníctva bol na úrovni regulácie vytvorený *Európsky bankový výbor* a *Európsky výbor pre poisťovne a zamestnanecké penzijné fondy*, na úrovni dohľadu potom *Výbor európskych orgánov bankového dohľadu* a *Výbor európskych dohľadových orgánov nad poisťovňami a zamestnaneckými a fondmi*.

Podľa Juroškovej (2012) bolo hlavnou úlohou *regulačných výborov* pomáhať Európskej Komisii pri tvorbe vykonávacích dokumentov s cieľom usmerniť a zefektívniť legislatívny proces. *Dohľadové výbory* mali slúžiť ako fórum pre podporu zblížovania postupov národných regulátorov pri výkone dohľadu a tiež sa mali stať fórom pre výmenu dôverných informácií. Pre vytvorené usporiadanie sa používa označenie *Level 3 Committees*.

V rokoch 2008 a 2009 podnikla Európska Komisia kroky, ktorých cieľom bolo zlepšenie fungovania usporiadania. Vo februári 2009 sa otvorila cesta k radikálnejšej reforme, kedy skupina expertov, ktorá bola pod vedením *Jacquesa Larosiera*, publikovala správu s názvom „*High Level Group on Financial Supervision in the EU*“. Larosierova skupina v správe definovala príčiny krízy a odporučila reformy dohľadového usporiadania v Európskej únii. Správou boli definované problémy v mnohých oblastiach, napríklad neefektívnosť systému včasného varovania, neexistencia mechanizmu riešenia sporov medzi národnými regulátormi či nedostatočná výmena informácií.

Larosierova správa obsahovala aj návrhy na vytvorenie novej dohľadovej štruktúry, ktorej cieľom bolo zefektívniť európsky dohľadový rámec, ktorého úlohou malo byť zlepšenie finančnej stability v členských krajinách Európskej únie. Návrhy uvedené v správe sa stali východiskom pre reorganizáciu inštitucionálneho usporiadania finančnej regulácie a dohľadu v Európe.

Skupina pod vedením Larosiera využila v tom čase situáciu, ktorá nastala vďaka kríze a vystúpila s odvážnou myšlienkou. Išlo o udelenie novo navrhnutým inštitúciám právomoc, ktorá by znamenala, že inštitúcie by mohli dávať záväzné pokyny národným regulátorom alebo vydávať rozhodnutia, ktoré zaväzujú priamo jednotlivé finančné inštitúcie. Správa tvrdila, že daný prenos právomocí nie je v rozpore so základnými princípmi, pretože efektívny dohľad nad stále viac sa integrujúcim a konsolidujúcim európskym finančným trhom nutne potrebuje, aby boli určité úlohy vykonávané na úrovni Európskej únie (Jurošková, 2012).

Nové inštitucionálne usporiadanie, ktoré schválila Komisia a ktoré existuje od januára 2011 je založené na dvoch pilieroch. Prvým pilierom a jeho cieľom sa stalo posilnenie dohľadu nad finančným systémom ako celkom („makroprudenciálny dohľad“) a druhým pilierom a jeho cieľom je dohľad nad jednotlivými finančnými inštitúciami („mikroprudenciálny dohľad“).

K dosiahnutiu cieľov boli vytvorené inštitúcie, ktoré nahradili výbory vytvorené na základe Lamfalussyho návrhu. Išlo o *Európsku radu pre systémové riziko (European Systemic Risk Board, ďalej ESRB)*, ktorá bola vytvorená pre dosiahnutie cieľov prvého piliera a o *Európsky systém finančného dohľadu (European System of Financial Supervision, ďalej ESFS)*, ktorý mal naplniť ciele druhého piliera a ktorý pozostáva z troch novovzniknutých európskych inštitúcií známych pod skratkou *ESA (European Supervisory Authorities, Európske dohľadové orgány)* :

- *Európsky orgán pre bankovníctvo (European Banking Authority, ďalej EBA)*;
 - Sídлом EBA je Londýn vo Veľkej Británii a jeho pôsobnosť zahŕňa úverové inštitúcie, finančné konglomeráty, investičné spoločnosti a platobné inštitúcie. Európsky úrad pre bankovníctvo je poverený rôznymi úlohami: zabezpečenie rozumnej, efektívnej a jednotnej regulácie a dohľadu, ktorá prispieva k stabilite a efektívnosti finančného systému, predchádzanie regulačnej arbitráži, zaručenie rovnakej úrovne dohľadu, ochrany spotrebiteľa, posilnenie medzinárodnej koordinácie dohľadu a primeraná regulácia dohľadu nad

úverovými inštitúciami. Vydáva usmernenia a odporúčania a má taktiež určité právomoci vo vzťahu k porušeniu práva Únie zo strany vnútroštátnych orgánov dohľadu (Európsky parlament, 2013c).

- *Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (European Insurance and Occupational Pensions Authority, ďalej EIOPA);*
 - EIOPA vznikol 1. januára 2011 so sídlom vo Frankfurtu v Nemecku, ako právny nástupca Výboru európskych orgánov dohľadu nad poisťovníctvom a zamestnaneckými penzijnými fondmi (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors, ďalej CEIOPS) a prevzal všetky existujúce a prebiehajúce úlohy a zodpovednosti CEIOPS. Úlohou EIOPA je poskytovať stanoviská pre inštitúcie Európskej únie a vypracúvať usmernenia a tiež odporúčania a návrhy regulačných a vykonávacích technických predpisov. Tiež je jeho úlohou prispievať ku konzistentnému uplatňovaniu právne záväzných aktov Európskej únie, najmä predchádzaním regulačnej arbitráži, zbližovaním praxe pri výkone dohľadu nad finančným trhom; skvalitňovať spoluprácu dohľadov a zvyšovať ochranu poistníkov, účastníkov dôchodkového systému a oprávnených osôb, posilňovať transparentnosť a zverejňovať informácie (Národná banka Slovenska, 2011b).
- *Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (European securities and Markets Authorities, ďalej ESMA).*
 - ESMA vznikol 1. januára 2011 so sídlom v Paríži vo Francúzsku, ako právny nástupca Výboru európskych regulačných orgánov cenných papierov (Committee of European Securities Regulators, ďalej CESR) a prevzal tak všetky existujúce a prebiehajúce úlohy a zodpovednosti CESR. Čo sa týka úloh tohto orgánu, Národná banka Slovenska (2011a) uvádza totožné činnosti ako v prípade predchádzajúceho orgánu.

Európska rada pre systémové riziko

Jurošková (2012) uvádza, že hlavnou úlohou Európskej rady pre systémové riziko (ESRB) je monitorovanie a vyhodnocovanie hrozieb pre finančnú stabilitu, ktoré môžu vyplývať z makroekonomickej situácie a z vývoja finančného systému ako celku. V prípade nutnosti, môže rada tiež vydávať varovania pred týmito rizikami a odporúčania k ich

obmedzení. Európska rada pre systémové riziko teda zodpovedá za dohľad nad celým európskym finančným systémom.

Rada sa skladá z generálnej rady, riadiaceho výboru, sekretariátu a poradného odborného a poradného technického výboru. Predseda Rady pre systémové riziko je volený na päťročné obdobie. Členovia generálnej rady s hlasovacím právom sú prezident Európskej centrálnej banky (ďalej ECB), guvernéri národných centrálnych bánk, člen Európskej Komisie a predsedovia orgánov, ktoré sú novovytvorené - Európsky orgán pre bankovníctvo, Európsky orgán pre poisťovníctvo a zamestnanecké penzijné poistenie a Európsky orgán pre cenné papiere a trhy.

ESRB má, ako bolo uvedené vyššie, tri úlohy:

- zhromažďovanie informácií,
- hodnotenie rizík,
- varovanie v prípade potreby.

Na dosiahnutie prvého cieľa, respektíve k naplneniu prvej úlohy, ktorá sa týka zhromažďovania informácií, má ESRB mnoho prostriedkov. Je oprávnená vyžadovať potrebné informácie od novovzniknutých orgánov, Komisie, Európskeho systému centrálnych bánk, národných dohľadových a regulačných orgánov alebo priamo od členských štátov. Ďalšími úlohami ESRB je hodnotenie významných rizík a vydávanie varovaní a doporučení, prípadne legislatívnych návrhov, ktoré smerujú k náprave situácie.

Hoci Európska rada pre systémové riziko nemôže vydávať záväzné rozhodnutia, nie je pasívnym orgánom. Má právomoci, ktoré ju oprávňujú napríklad k monitorovaniu jej doporučení. Adresáti doporučení musia jednať na ich základe a v prípade svojej nečinnosti, musia zdôvodniť svoj postup. V prípade, že ESRB uváži, že reakcia nie je dostatočná, posunie záležitosť Rade a predsedovi Komisie pre ekonomické a monetárne otázky. Ďalšou možnosťou Rady pre systémové riziko je to, že v prípade, že krajina neplánuje nasledovať jej odporúčania, môže danú situáciu riešiť s novovzniknutými orgánmi dohľadu (ESA).

ESRB môže tiež svoje varovania a doporučenia v niektorých prípadoch zverejniť. Právomoc „*name and shame*“ môže byť efektívna, no vzhľadom k jej destabilizujúcim účinkom na trh by mala Rada pre systémové riziko tento nástroj využívať výnimočne a pri využití ho dobre zvážiť.

Úloha ESRB je založená na *makroprudenciálnom dohľade*, ktorého cieľom je zamedzenie alebo zmiernenie systémového rizika. Pojmy ako systémové riziko a makroprudenciálny dohľad však nie sú dostatočne zavedené v už existujúcej európskej legislatíve, ktorá sa vzťahuje na reguláciu finančného trhu. Globálna finančná kríza ukázala, že systémové riziko môže byť výsledkom rizika likvidity a solventnosti, ktoré vzniká neuváženým poskytovaním pôžičiek a tiež rizikovými obchodnými činnosťami. Jurošková (2012) uvádza, že systémové riziko je definované ako: „*riziko poruchy vo finančnom systéme, ktoré môže mať vážne nepriaznivé dôsledky na vnútorný trh a reálnu ekonomiku. Všetky typy finančných sprostredkovateľov, trhov a infraštruktúry môžu byť do istej miery systémovo dôležité.*“ (Jurošková, 2012, str.93)

3.6 Regulácia tieňového bankovníctva

Európska únia podporuje plány, ktoré sú zamerané na reguláciu *tieňového bankového systému*, ktorý pomohol rozšíreniu úverovej krízy. Väčšina regulačných požiadaviek, ktoré sa týkajú finančného sektora a ktoré sa zaviedli od vypuknutia hospodárskej krízy v roku 2008, bola zameraná najmä na hlavný bankový systém. No *tieňové bankovníctvo* sa zapája do podobných činností rovnako ako banky, no na druhej strane podlieha voľnejšej regulácii a nemá prístup k podpore zo strany centrálnej banky alebo zárukám.

Hoci *tieňový bankový sektor* pomáha poskytovať bankovému sektoru finančnú likviditu, v posledných rokoch však vytvoril v globálnom finančnom systéme nestabilitu. Práve táto nestabilita prispela ku krachu banky Lehman Brothers v roku 2008 a k zmrazeniu aktivít na globálnych úverových trhoch počas finančnej krízy (Európska Komisia, 2013b).

Samotný rozsah *tieňového bankového systému* a jeho úzke prepojenia na regulovaný finančný sektor sú možným zdrojom systémového rizika nielen pre štáty, vlády ale aj daňových poplatníkov. Dôvod je ten, že akýkoľvek problém by mohol spustiť reťazovú reakciu, ktorá by ovplyvnila regulovaný finančný sektor.

Európska únia navrhuje reformy, ktoré predpokladajú zavedenie povinnosti držať hotovostnú rezervu na úrovni 3 % svojich aktív pre určité typy fondov peňažného trhu. Cieľom je znížiť riziká hromadného výberu vkladov, ktoré sa vyskytli počas finančnej krízy. EÚ tiež navrhuje, aby boli stanovené denné a týždenné úrovne likvidity pre fondy peňažného trhu. Rovnako navrhuje aj opatrenia, ktoré by mohli pomôcť predvídať vyplácanie veľkých objemov likvidity a obmedzili by nadmernú závislosť od úverových hodnotení realizovaných tretími stranami (Európska Komisia, 2013b).

Plán Európskej Komisie na riešenie rizík spojených s tieňovým bankovníctvom

Komisia prijala dňa 4. 9. 2013 oznámenie o *tieňovom bankovníctve* a navrhla nové pravidlá pre fondy peňažného trhu. Toto oznámenie nadväzuje na *Zelenú knihu o tieňovom bankovníctve*, ktorá bola vydaná v roku 2012. Je zhrnutím výsledkov doterajšej činnosti Európskej Komisie a stanovuje ďalšie prípadné opatrenia v tejto oblasti.

Dňa 4. 9. 2013 bolo tiež predložené prvé z týchto ďalších opatrení, ktorým bol návrh nových pravidiel, týkajúcich sa fondov peňažného trhu. Cieľom tohto opatrenia, respektíve návrhu, bolo zvýšiť schopnosť fondov peňažného trhu lepšie odolávať tlakom, ktoré sú spojené s vyplácaním výnosov v stresových trhových podmienkach a to posilnením ich profilu likvidity a stability.

Michel Barnier, ktorý je komisárom pre vnútorný trh a služby, uviedol, že: „*Pokiaľ ide o banky a trhy, ich komplexnú reguláciu sme už zabezpečili. Teraz musíme riešiť riziká, ktoré predstavuje systém tieňového bankovníctva. Tento systém zohráva dôležitú úlohu pri financovaní reálnej ekonomiky a my musíme zaistiť, aby bol transparentný a aby prínosy vyplývajúce z posilnenia určitých finančných subjektov a trhov neboli oslabené rizikami, ktoré so sebou prináša presun do menej regulovaných sektorov.*“ (Európska Komisia, 2013a).

Tieňové bankovníctvo, ako už bolo vyššie uvedené, je systémom sprostredkovania úverov, ktorý zahŕňa subjekty a činnosti mimo klasický bankový systém. Tieňové banky nie sú regulované takým spôsobom, ako štandardné banky, no vykonávajú však činnosti podobné tým bankovým. Podľa hrubých odhadov Rady pre finančnú stabilitu, bola veľkosť celosvetového systému *tieňového bankovníctva* v roku 2011 približne 51 biliónov EUR. To predstavuje 25 až 30 % celkového objemu finančného systému a približne polovicu veľkosti bankových aktív, z toho dôvodu má *tieňové bankovníctvo* systémový význam pre európsky finančný systém.

Od vypuknutia finančnej krízy v roku 2007, uskutočnila Európska komisia úplnú reformu sektora finančných služieb v Európe. Cieľom tejto reformy bolo vytvoriť spoľahlivý a stabilný finančný sektor, ktorý by zohrával kľúčovú úlohu z pohľadu reálnej ekonomiky. V rámci *tieňového bankovníctva* sa však muselo predísť hromadeniu rizík, lebo nové bankové pravidlá mohli vytvárať tlak na presun niektorých bankových činností do tohto sektora, ktorý podlieha menšej regulácii.

Fondy peňažného trhu sú významným zdrojom krátkodobého financovania finančných inštitúcií, podnikov aj vlád. V Európe sa v držbe fondov peňažného trhu nachádza približne 22 % krátkodobých dlhových cenných papierov, ktoré boli emitované vládami alebo podnikovým sektorom a 38 % krátkodobých dlhových nástrojov, ktoré boli emitované bankovým sektorom. Vzhľadom k systémovej previazanosti fondov peňažného trhu s bankovým sektorom a podnikovými a verejnými financiami, je fungovanie týchto fondov v centre pozornosti medzinárodného úsilia v oblasti *tieňového bankovníctva*.

V oznámení o tieňovom bankovníctve sú uvedené otázky, ktoré bolo potrebné riešiť v súvislosti so systémom *tieňového bankovníctva*. Tiež sú v ňom uvedené opatrenia, ktoré boli už prijaté na riešenie rizík spojených s *tieňovým bankovníctvom*. Ide napríklad o pravidlá, ktorými sa riadi činnosť hedgeových fondov a posilňuje sa vzťah medzi bankami a neregulovanými subjektmi.

V oznámení sú uvedené priority, v súvislosti s ktorými má Európska Komisia v úmysle prijať iniciatívy v oblastiach:

- *stanovenia rámca pre fondy peňažného trhu* - návrh nových pravidiel sa vzťahuje na fondy peňažného trhu, ktoré sú usadené alebo predávané v Európe a ich cieľom je zlepšiť ich profil likvidity a stabilitu prostredníctvom:
 - *riadenia likvidity* - od fondov peňažného trhu sa požadovalo, aby aspoň 10 % ich portfólia tvorili aktíva so splatnosťou do jedného dňa a ďalších aspoň 20 % aktíva so splatnosťou do jedného týždňa. Táto požiadavka má umožniť týmto fondom vyplatiť investorov, ktorí sa rozhodnú vybrať svoje finančné prostriedky v krátkej lehote;
 - *stability* - v nových pravidlách by sa od fondov peňažného trhu požadovalo, aby vytvoril vopred vymedzenú kapitálovú rezervu, ktorá by sa využila v čase poklesu hodnoty investičných aktív týchto fondov na podporu stabilného vyplácania výnosov;
- *transparentnosti sektora tieňového bankovníctva* - aby bolo monitorovanie rizík účinné a pre prípadné intervencie je nevyhnutné, aby boli zhromažďované spoľahlivé a úplné údaje o tomto sektore;
- *práva v oblasti cenných papierov a riziká spojené s transakciami spočívajúcimi vo financovaní cenných papierov* – dané transakcie môžu prispievať k zvyšovaniu využívania finančnej páky a posilňovať procyklický charakter finančného systému,

ktorý sa potom môže stať zraniteľným v dôsledku *runu na banky* a náhleho znížovania využívania finančnej páky;

- *stanovenia rámca pre vzájomné pôsobenie s bankami* - vysoká úroveň vzájomnej previazanosti systému tieňového bankovníctva so zvyškom finančného sektora predstavuje významný zdroj rizika nákazy, tieto riziká by bolo možné riešiť najmä sprísnením prudenciálnych pravidiel, ktoré sú uplatňované na banky v ich vzťah s neregulovanými finančnými subjektmi (Európska Komisia, 2013a).

Okrem iného, bude venovaná aj osobitná pozornosť opatreniam v oblasti dohľadu nad subjektmi a činnosťami *tieňového bankovníctva*, aby sa tým zabezpečilo primerané riešenie špecifických rizík. Ďalšej analýze budú podrobené niektoré oblasti, ako napríklad vytvorenie nástrojov na riešenie krízových situácií nebankových finančných inštitúcií a štrukturálna reforma bankového systému, ktorých objasnenie je naplánované na neskôr.

Konečným cieľom je tak zabezpečiť krytie možných systémových rizík, ktoré ohrozujú finančný sektor a obmedziť možnosti regulačnej arbitráže v záujme posilnenia integrity trhu a zvýšenia dôvery sporiteľov a spotrebiteľov (Európska Komisia, 2013a).

3.7 Zhrnutie kapitoly

Bankový sektor je oblasťou, ktorá podlieha vysokej regulácii. Dôvodom je skutočnosť, že stabilita bankového sektora zohráva významnú úlohu pri stabilite ekonomiky ako celku. Všeobecne sa udávajú dva dôvody na reguláciu bankového systému – existencia negatívnych externalít a existencia asymetrických informácií. V tejto kapitole sa zaoberám aj veriteľom poslednej inštancie a jeho úlohou v bankovom sektore. Spomenutá je tiež doktrína *too-big-to-fail*, ktorá je nepísaným pravidlom a hovorí, že centrálna banka alebo štát nemôžu pripustiť úpadok veľkej bankovej inštitúcie. Názory na túto doktrínu sa však rôznia. Čo sa týka podmienok výkonu regulácie a dohľadu, existujú tri predpoklady, ktoré by mal spĺňať každý regulačný orgán. Ide o nezávislosť, zodpovednosť a jasne vymedzené ciele. Výkon regulácie a dohľadu môže byť spravídla uskutočňovaný ministerstvom financií, centrálnou bankou alebo nezávislou inštitúciou. V tejto kapitole sa tiež venujem rámci regulácie a dohľadu na úrovni Európskej únie a záver kapitoly je venovaný regulácii tieňového bankovníctva prostredníctvom Plánu Európskej komisie na riešenie rizík spojených s tieňovým bankovníctvom.

4 Banková únia EÚ ako možné riešenie tieňového bankovníctva

Od 1. januára 2011 začal v Európskej únii fungovať takzvaný „Európsky systém finančného dohľadu“. Ten má prispieť k zlepšeniu spolupráce medzi orgánmi dohľadu v členských štátoch Európskej únie, k posilneniu dohľadu nad cezhraničnými skupinami a tiež má vytvoriť súbor jednotných európskych pravidiel platných pre všetky finančné inštitúcie na vnútornom trhu. Na národnej úrovni bol ponechaný výkon dohľadu nad subjektmi finančného trhu. Pod vplyvom pretrvávajúcej finančnej a hospodárskej krízy, navrhli európske inštitúcie v polovici roka 2012 vytvorenie bankovej únie, ktorá by mala viesť k centralizácii výkonu dohľadu v eurozóne (NBS, 2012).

Banková únia je politickou víziou prehĺbovania integrácie v Európskej únii, ktorá má doplniť menovú úniu. Mala by sa opierať o už prijaté opatrenia posilnenej regulácie bankového sektora a zároveň by mala pokračovať ešte ďalej. Zo strednodobého hľadiska sa uvažuje o zavedení systému dohľadu nad cezhraničnými bankami, jednotnej schémy garancií vkladov a spoločnom fonde na ozdravenie bánk, ktoré sa dostanú do závažných finančných problémov (Európska únia, 2014a).

Banková únia by mala byť tvorená troma základnými prvkami, resp. piliermi:

1. jednotný mechanizmus bankového dohľadu,
2. spoločný systém krízového riadenia,
3. spoločný systém ochrany vkladov.

Cieľom „projektu“ bankovej únie je obmedzenie prepojenia bánk s národnými rozpočtami. V prípade, že budú banky podliehať jednotnému dohľadu a na úrovni Európskej únie budú vyčlenené finančné prostriedky na podporu bánk, ktoré sa dostanú do problémov, mal by sa uvoľniť tlak trhov na členské štáty. Členské štáty by si následne mohli požičiavať prostriedky za nižšie úroky, čím by vznikla príležitosť na znižovanie ich dlhu. Banková únia by mala tiež priniesť do systému viac istoty, pretože banky by sa mali držať rovnakých pravidiel (Európsky parlament, 2012).

Banková únia nemá jednotné logo, ani symbol, ktorý by ju charakterizoval. V **Error! Reference source not found.** však uvádzam obrázok, ktorý veľmi realisticky zobrazuje tri piliere bankovej únie, pretože prvé dva piliere sú „predmetom záujmu“ Európskej únie a tretí pilier – Spoločný systém ochrany vkladov, tak ako na obrázku (šedou farbou), nie je v súčasnosti prioritou EÚ.

4.1 Banková únia krok za krokom

Predseda Európskej rady (ďalej ER) Herman von Rompuy predložil dňa 26. júna 2012 na rokovaní Európskej rady dokument s názvom „*Smerom k skutočnej hospodárskej a menovej únii*“. Tento dokument definoval štyri základné rámce budúcej „skutočnej hospodárskej a menovej únie“ (ďalej HMÚ):

1. *integrovaný finančný rámec*,
2. *integrovaný rozpočtový rámec*¹⁰,
3. *integrovaný rámec hospodárskej politiky*¹¹,
4. *posilnená demokratická legitimita a zodpovednosť za prijímanie rozhodnutí v hospodárskej a menovej únii prostredníctvom spoločného výkonu suverenity v spoločných politikách a solidarity* (Národná banka Slovenska, 2012).

Dokument s názvom „*Smerom k skutočnej hospodárskej a menovej únii*“ síce definoval štyri rámce, no len prvý – *Integrovaný finančný rámec* priamo súvisí s vytvorením bankovej únie. Preto bude práve tento rámec v mojej práci ďalej spracúvaný a zvyšné tri rámce, ktoré nesúvisia s vytvorením bankovej únie, nebudú v práci ďalej obsiahnuté.

Integrovaný finančný rámec sa priamo týka vytvorenia *bankovej únie* a jej zavedenia do praxe. Hovorí o postupnom zavedení každého z troch pilierov bankovej únie, ktoré sú uvedené vyššie. Ide konkrétne o prenesenie zodpovednosti za dohľad nad bankami v eurozóne na úroveň Európskej únie (1. pilier BÚ) a o vytvorení spoločných mechanizmov riadenej likvidácie bank (2. pilier BÚ) a ochranu vkladov (3. pilier BÚ).

Tento *integrovaný finančný rámec* navrhuje vytvoriť jednotný systém európskeho bankového dohľadu, ktorý bude tvorený európskym a národným dohľadom. Konečná zodpovednosť by mala byť na európskej úrovni. Európska úroveň by mala disponovať kompetenciami vo vzťahu ku všetkým bankám, ktoré však bude vykonávať s ohľadom na veľkosť a druh banky. Konkrétne ide o kompetencie ako dohľad a preventívne zakročovacie kompetencie vo vzťahu ku všetkým bankám. Možnosť zveriť tieto právomoci ECB by mali byť preskúmané.

¹⁰ *Integrovaný rozpočtový rámec* hovorí o zabezpečení riadneho výkonu fiškálnej politiky na národnej úrovni a úrovni Európskej únie, o silnejšom vynucovaní rozpočtovej disciplíny a o postupnom prechode na eurodĺhopisy a fiškálnu solidaritu.

¹¹ *Integrovaný rámec hospodárskej politiky* – ide o zabezpečenie mechanizmov určených na podporu udržateľného rastu, zamestnanosti a konkurencieschopnosti (Národná banka Slovenska, 2012).

Do súčasného systému fondov ochrany vkladov by sa mal zaviesť európsky rozmer a Európsky rezolučný fond by mal byť financovaný z príspevkov bánk a slúžil by na financovanie riadenej likvidácie bánk, ktoré by podliehali európskemu dohľadu. Fondy ochrany vkladov a Európsky rezolučný fond by mohli podliehať Európskemu rezolučnému orgánu a v prípade vyčerpania fondov, bude Európsky mechanizmus stability vystupovať ako veriteľ poslednej inštancie.

Nasledujúce body môžeme považovať za záväzné východiská týkajúce sa *Integrovaného finančného rámca*:

- vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu nad bankami, ktorého súčasťou bude ECB,
- zavedenie možnosti rekapitalizovať banky priamo z Európskeho stabilizačného mechanizmu,
- vypracovanie návrhov na zachovanie jednoty a celistvosti jednotného trhu v oblasti finančných služieb.

Dňa 29. júna 2012 prijala ER k dokumentu „*Smerom k skutočnej hospodárskej a menovej únii*“ nasledovný záver: „*Predseda Európskej rady má v úzkej spolupráci s predsedom Komisie, predsedom Euroskupiny a prezidentom Európskej centrálnej banky vypracovať konkrétny plán so záväznými lehotami na dosiahnutie skutočnej hospodárskej a menovej únie, ktorý bude obsahovať konkrétne návrhy týkajúce sa zachovania jednoty a celistvosti jednotného trhu v oblasti finančných služieb a v ktorom sa zohľadní vyhlásenie o eurozóne a, okrem iného, zámer Komisie predložiť návrhy podľa článku 127 (t. j., preskúmanie možnosti rozšírenia kompetencie ECB o dohľad nad bankami). Priebežnú správu predloží v októbri 2012 a konečnú správu do konca roka.*“ (Národná banka Slovenska, 2012).

Na vyhlásenie Európskej rady nadväzujú aj závery z užšieho stretnutia premiérov a prezidentov členských štátov eurozóny, ktoré sa taktiež uskutočnilo 29. júna 2012. Relevantná časť záverov znie nasledovne: „*Potvrdzujeme, že je nevyhnutná prelomiť začarovaný kruh medzi bankami a štátmi. Komisia čoskoro predloží návrhy jednotného dohľadového mechanizmu na základe článku 127 ods. 6., žiadame Radu, aby tieto návrhy prednostne zvažila do konca roka 2012. Keď sa zriadi účinný jednotný dohľadový mechanizmus pre banky v eurozóne, ktorého súčasťou bude Európska centrálna banka, Európsky stabilizačný mechanizmus by na základe riadneho rozhodnutia mohol mať možnosť rekapitalizovať banky priamo. Základom by bola vhodná podmienenosť vrátane súladu s*

pravidlami štátnej pomoci, ktoré by mali byť špecifické pre každú inštitúciu, odvetvie, alebo sa vzťahovať na celé hospodárstvo a ktoré by boli formalizované v memorande o porozumení. ...“(Národná banka Slovenska, 2012).

Tabuľka 4.1: Najvýznamnejšie míľniky pri vytváraní bankovej únie

Dátum	Míľnik
29. 6. 2012	Európsky lídri na summite Európskej rady požiadali EK o návrh jednotného mechanizmu bankového dohľadu.
12. 9. 2012	Predseda EK – José Manuel Barroso navrhol mechanizmus jednotného dohľadu vo svojom prejave o stave únie.
Koniec roka 2012	Prijatie návrhu
2013	Implementácia
13. – 14. 12. 2012	Prijaté stanovisko jednotného bankového dohľadu ministrami financií.
19. 3. 2013	Európski lídri schválili dohodu o jednotnom bankovom dohľade a podporili pokračovanie v rozvíjaní ďalších piliérov bankovej únie.
20. 5. 2013	Výbor EP pre hospodárske a menové záležitosti prijal vyjednávaciu pozíciu v otázke rámca pre ozdravenie a riešenie bánk v kríze.
26. 6. 2013	Ministri financií schválili smernicu o riadení kríz v bankovom sektore.
12. 9. 2013	EP schválil jednotný mechanizmus bankového dohľadu.
15. 10. 2013	Ministri financií definitívne schválili mechanizmus bankového dohľadu.
16. 12. 2013	Daniele Nouy sa stala prvou šéfkou bankového dohľadu.
18. 12. 2013	Ministri financií dosiahli kompromis ohľadom rezolučného mechanizmu.

Zdroj: Euractiv (2014a), vlastná úprava

Ako je uvedené v Tabuľka 4.1, 12. septembra 2012 predseda EK José Manuel Barroso navrhol základ bankovej únie vo svojom prejave o stave únie v pléne Európskeho parlamentu v Štrasburgu. Návrh obsahoval balík legislatívnych nariadení, ktoré napríklad udeľujú Európskej centrálnej banke právomoci pri dohľade nad všetkými bankami v eurozóne a ďalšie nariadenie, ktoré sa týkalo *Európskeho orgánu pre bankovníctvo* (EBA). Tento úrad plní významnú úlohu v rámci mikroprudenciálneho dohľadu a mal by zastávať významnú úlohu pri plánovaných záťažových testoch bánk, pri ktorých by mal spolupracovať s ECB. V tom čase Európska komisia tiež zverejnila oznámenie, kde predstavila svoju víziu bankovej únie, ktorá zahŕňala aj jednotný mechanizmus na riešenie problémových bánk.

Pár dní po zverejnení plánu sa neformálne stretli ministri financií členských štátov Európskej únie a výsledok odhalil, že členské štáty majú rôzne postoje voči budovaniu bankovej únie. Minister financií Nemecka Wolfgang Schäuble vyzval k pomalšiemu postupu a v tomto postoji ho podporili krajiny ako Švédsko, Holandsko a Poľsko. Rýchlejší postup žiadalo Francúzsko, ktoré bolo podporované Belgickom, Talianskom a Španielskom.

Otázne stále zostávalo, či sa do schémy zapoja aj krajiny, ktoré stoja mimo eurozónu. Predbežne bankovú úniu odmietla Veľká Británia a švédsky minister financií Anders Borg naznačil, že Švédsko sa k súčasne navrhovanej podobe mechanizmu nemôže pridať. Podľa jeho slov daný návrh pravidiel nedostatočne chránil záujmy krajín mimo eurozóny, ak sa v budúcnosti rozhodnú spolupracovať s Európskou centrálnou bankou. K projektu bankovej únie sa skepticky stavala aj Česká republika (Euractiv, 2014a).

Prvý pilier bankovej únie

Výsledkom rokovaní hláv štátov a vlád členských štátov EÚ, ktoré sa uskutočnilo dňa 18. októbra 2012 bola dohoda, že prvý pilier BÚ - *jednotný mechanizmus bankového dohľadu* sa začne zavádzať pomalším tempom v priebehu roka 2013. Po desiatich hodinách diskusií predseda Európskej rady Herman Van Rompuy o štvrtej hodine ráno potvrdil, že cieľom bude dosiahnuť dohodu na právnom rámci do 1. januára 2013. Od júla roka 2013 mala ECB dohliadať nad systémovo dôležitými bankami a šesťtisíc bánk v eurozóne malo postupne prejsť pod dohľad Európskej centrálnej banky do roku 2014. Najprv by malo ísť o inštitúcie so štátnou pomocou, následne o veľké cezhraničné bankové domy. Väčšina každodennej kontroly však mala byť na pleciach národných orgánov.

Ministri financií dospeli k finálnemu stanovisku o *jednotnom mechanizme bankového dohľadu* po rokovaní 13. decembra 2012, čo bolo pár hodín pred začiatkom zimného summitu Európskej rady (Euractiv, 2014a). Minister financií Peter Kažimír, ktorý zastupoval Slovenskú republiku uviedol, že krajiny eurozóny budú pod nový *mechanizmus* spadať automaticky a zvyšok sa môže dobrovoľne zapojiť. Podľa jeho vyjadrení zatiaľ záujem z krajín mimo eurozónu, prejavilo Poľsko. Kažimír tiež zdôraznil, že kľúčové je, že prístup bude vo všetkých krajinách rovnaký a že krajiny mimo *jednotného mechanizmu bankového dohľadu* nebudú mať iné či lepšie podmienky. Nebude teda hroziť, že sa budú dcérske banky transformovať na pobočky, alebo že sa budú sťahovať mimo superdohľad (Euractiv, 2014a).

Dohoda medzi EP a členskými štátmi ohľadom *jednotného mechanizmu bankového dohľadu* padla dňa 19. marca 2013. Europoslanci odsúhlasili, aby sa v rámci prvého piliera bankovej únie vykonával dohľad nad bankami v eurozóne prostredníctvom Európskej centrálnej banky. Predbežná dohoda z konca roka 2012 tak nadobudla finálnu verziu (Euractiv, 2014a).

Na júnovom summite v roku 2013 sa európski lídri dohodli, že po vytvorení *jednotného mechanizmu bankového dohľadu*, bude môcť trvalý euroval priamo rekapitalizovať banky. To bolo prioritou najmä pre Taliansko a Španielsko s podporou Francúzska. Nemecko však bolo opatrné v otázke týkajúcej sa rýchleho sprístupnenia takéhoto spôsobu financovania.

V prospech vytvorenia jednotného systému dohľadu hlasovala dňa 12. septembra 2013 väčšina členov Európskeho parlamentu. Boli tu ešte spresnené pravidlá demokratickej zodpovednosti a transparentnosti Európskej centrálnej banky. Šlo konkrétne o pravidlá pri výkone úloh dohľadu vzhľadom na prenesenie významných právomocí z národnej na európsku úroveň, Európsky parlament preto presadil silnejšiu úlohu národných parlamentov.

Europoslanci by mali mať široký prístup k informáciám, mali by dostávať komplexné zápisy zo zasadnutia dozornej rady Európskej centrálnej banky a jej predseda sa bude musieť zúčastňovať vypočutí v pléne. Parlament a Rada by mali disponovať právomocou schváliť predsedu a podpredsedov a tiež požiadať o ich odvolanie a v prípade, ak sa orgán dohľadu dopustí chyby, bude čeliť vyšetrovaniu. Systém sa bude povinne vzťahovať na členské štáty eurozóny a nečlenovia by sa mali zúčastňovať rozhodovacieho procesu ako rovnocenní partneri (Euractiv, 2014a).

Malo by dôjsť k tomu, že pracovníci Európskej centrálnej banky budú prísne rozdelení podľa toho, akou oblasťou sa zaoberajú - menovou politikou alebo dohľadom. Toto opatrenie je reakciou na požiadavku členských štátov, ktoré žiadali, aby tieto dve úlohy ECB boli oddelené. Toto rozdelenie pracovníkov má to zaistiť, že Európska centrálna banka bude v úlohe orgánu dohľadu skutočne zodpovedná a vyhne sa konfliktu záujmov medzi oboma úlohami. Konflikt záujmov by sa mohol vyskytnúť napríklad v situácií, že v snahe o udržiavanie cenovej stability, čo je hlavným cieľom menovej politiky, by bolo potrebné zvýšiť úrokové sadzby, čo by však zároveň mohlo mať nepriaznivé dôsledky pre solventnosť a ziskovosť bankového sektora.

Druhý pilier bankovej únie

Členovia Výboru Európskeho parlamentu pre hospodárske a menové záležitosti dňa 20. mája 2013 prijali svoju rokovaciu pozíciu pre vyjednávanie s EK a Radou v otázke 2. piliera – *spoločného systému krízového riadenia*, ktorý sa týka bánk v kríze. Chceli hlavne, aby bola zabezpečená ochrana drobných vkladateľov pred stratou úspor v prípade zachraňovania bánk. Poslanci tiež určili podmienky pre využitie prostriedkov daňových poplatníkov, ktoré by mali byť využité len v núdzových prípadoch. Tým by sa malo zabrániť významným nepriaznivým dôsledkom pre finančnú stabilitu alebo na ochranu verejného záujmu, napríklad v prípade, že dotknutá banka dostala mimoriadnu pomoc od centrálnej banky. Vyhradili tiež tri špecifické spôsoby využitia zdrojov daňových poplatníkov:

- na zabezpečenie záväzkov alebo majetku,
- na prebratie podielu v banke,
- na zavedenie dočasného verejného vlastníctva.

Ministri financií smernicu o riadení kríz v bankovom sektore - *rezolučnú smernicu*, schválili počas mimoriadneho zasadnutia dňa 26. júna 2013. Smernica by mala zaviesť viacero nástrojov na riešenie bankových kríz v troch štádiách - prevencia, skorá intervencia a rezolúcia. EK dňa 10. júla 2013 predložila návrh *spoločného systému krízového riadenia* a v rámci neho by Európska centrálna banka ako orgán dohľadu, bola zodpovedná za identifikovanie banky z krajín bankovej únie s vážnymi ťažkosťami, ktoré treba riešiť.

Európska komisia navrhovala vytvorenie *jednotnej rady na riešenie krízových situácií* – *rezolučnej rady*, ktorú by okrem zástupcov ECB a EK tvorili aj predstavitelia vnútroštátnych orgánov štátov, kde má banka svoje hlavné sídlo, pobočky a dcérske spoločnosti. Pri analýze a vymedzení spôsobu riešenia krízovej situácie banky, by mala táto *rezolučná rada* disponovať rozsiahlymi právomocami. Portál Euractiv (2014a) ďalej uvádza, že táto *rezolučná rada* by určovala nielen nástroje, ale tiež by rozhodovala, či je nevyhnutné angažovanie *jednotného rezolučného fondu*.

Jednotný rezolučný fond by sprístupňoval strednodobú finančnú podporu pri reštrukturalizácii bánk, ktoré majú problémy. Či vôbec a kedy začať s rezolučnou procedúrou, to by boli rozhodnutia Európskej komisie, a to buď na základe odporúčania *rezolučnej rady* alebo z vlastnej iniciatívy. Vnútroštátne orgány riešenia krízových situácií by následne pod dohľadom jednotnej rady plán implementovali a v prípade, že by na národnej úrovni

nedochádzalo k dodržiavaniu rozhodnutí rady, tá by mohla zaslať vykonávacie príkazy priamo do problémových bánk. V prípade, že prostriedky by bolo potrebné využiť skôr, ako bude dokončená prípravná fáza, preklenovacie financovanie by malo byť získané z národných zdrojov, ktoré budú podporené bankovými poplatkami alebo z trvalého eurovalu. Každá krajina by si mala vytvoriť tiež vlastný *rezolučný fond*, do ktorého budú prispievať samotné banky. V priebehu desiatich rokov¹² by mal mať kapacitu, ktorá bude rovná 1,5 % objemu vkladov zúčastnených bánk.

Podľa predbežného plánu by sa mal *spoločný systém krízového riadenia* začať uplatňovať od januára 2015 a to spolu so smernicou o ozdravení a riešení krízových situácií bánk. Pred tým ako navrhnuté pravidlá nadobudnú účinnosť, sa budú krízové situácie riadiť na základe vnútroštátnych režimov tak, že bankové straty sa budú viac deliť medzi akcionárov a veriteľov a nie medzi daňových poplatníkov.

Euractiv (2014a) uvádza, že ministri financií dali finálny súhlas s regulačnou úlohou ECB v októbri 2013, čo je takmer rok a pol po predložení návrhu. Podľa očakávaní by sa mala Európska centrálna banka nových úloh chopiť na jeseň roku 2014.

Jednotný mechanizmus bankového dohľadu bude so *spoločným systémom krízového riadenia* v úzkom vzťahu. Druhý pilier bankovej únie by mal predstavovať spoločný rámec pre riešenie bánk v kríze. Podľa návrhu EK, budú tomuto *systému* podliehať upadajúce banky v prípade, že žiadny zásah súkromného sektora nebude môcť úpadok zvrátiť a v prípade, že pôjde o verejný záujem vzhľadom na dôsledky úpadku banky pre finančnú stabilitu.

Kompromis ohľadom *spoločného systému krízového riadenia* dosiahli ministri financií deň pred decembrovým summitom Európskej rady. Podľa plánu by mal *spoločný systém krízového riadenia* vstúpiť do platnosti dňa 1. 1. 2015. Rezolučné funkcie a *bail-in*¹³ funkcie by mali byť uplatňované od 1. 1. 2016, no najskôr však musí prebehnúť vyjednávanie s Európskym parlamentom (Euractiv, 2014a).

4.1.1 Jednotný mechanizmus bankového dohľadu

Jednotný mechanizmus bankového dohľadu je prvým z troch pilierov bankovej únie. Tento pilier bude vykonávať dohľad nad úverovými inštitúciami v eurozóne a v krajinách,

¹² Podľa najnovších informácií v médiách, by vytváranie rezolučného fondu nemalo trvať desať ale osem rokov. (O peniazoch, 2014)

¹³ Bail - in je systém, ktorý zabezpečí, že daňoví poplatníci budú poslední v rade na zaplatenie účtov krachujúcej banky. (Európsky parlament, 2013b).

ktoré stoja mimo eurozóny ale dobrovoľne sa rozhodnú na ňom zúčastniť (Rada Európskej unie, 2013).

Ministri financií schválili *jednotný mechanizmus bankového dohľadu* dňa 13. decembra 2012, ich rozhodnutie potvrdili lídri členských krajín počas summitu Európskej rady, ktorý sa uskutočnil v dňoch 13. - 14. decembra 2012 a Európsky parlament ho schválil dňa 12. septembra 2013. Definitívny súhlas s jednotným bankovým dohľadom dali ministri financií 15. októbra 2013 a prvou šéfkou bankového dohľadu v rámci Európskej centrálnej banky sa v decembri roku 2013 stala Daniele Nouy (viď Príloha 2) (Euractiv, 2014b).

Účelom *jednotného mechanizmu bankového dohľadu* je posilniť dohľad nad sektorom finančných služieb. Jeho úlohou bude v skorom štádiu odhaľovať slabé miesta a zabezpečiť, aby boli podniknuté kroky, ktoré posilnia oslabené finančné inštitúcie. Okrem toho by mal jednotný mechanizmus dohľadu, tak ako bolo uvedené vyššie, tiež pomáhať prerušovať väzby medzi rozpočtami členských štátov a niektorými ich bankami.

Fungujúci *jednotný bankový mechanizmus dohľadu* je predpokladom pre fungovanie Európskeho mechanizmu stability. Ten má za úlohu v súlade s dohodou predstaviteľov štátov eurozóny z júna roku 2012 ako trvalý záchranný fond eurozóny priamo rekapitalizovať banky.

Rada Európskej unie (2013) uviedla, že ministrom boli tiež poskytnuté aktuálne informácie o pokroku, ktoré súviseli aj s inými spismi, ktoré sa týkajú budovania bankovej únie – konkrétne išlo o smernicu o ozdravení bánk a riešení ich krízových situácií a o návrh jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií.

Nariadenia a vyhlásenia Rady Európskej únie, ktoré súvisia s *jednotným mechanizmom bankového dohľadu*:

- Nariadenie Rady, ktorým sa majú Európskej centrálnej banke udeliť osobitné úlohy v oblasti finančnej stability a bankového dohľadu;
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady s cieľom zosúladiť existujúce nariadenie č. 1093/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán pre bankovníctvo, s upraveným rámcom bankového dohľadu;
- Vyhlásenie Rady.

Rada Európskej únie (2013) uvádza prvky, ktoré sa týkajú *jednotného mechanizmu bankového dohľadu*:

- Európska centrálna banka a orgány dohľadu členských štátov, kde ECB zodpovedá za fungovanie celého mechanizmu;
- ECB by sa mala ujať svojich povinností po uplynutí 12 mesiacov od nadobudnutia účinnosti príslušných predpisov, ktoré musia byť v súlade s prevádzkovými postupmi;
- ECB bude vykonávať priamy dohľad nad bankami eurozóny a to v spolupráci s vnútroštátnymi orgánmi dohľadu;
- vnútroštátne orgány dohľadu sa budú podieľať na dohľade nad menšími bankami a budú mať na starosti činnosti súvisiace s ochranou spotrebiteľov, praním špinavých peňazí, platobnými službami a pod.;
- *jednotný mechanizmus bankového dohľadu* je prístupný aj pre krajiny, ktoré nie sú členmi eurozóny;
- Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA) bude zodpovedný za zabezpečenie jednotného uplatňovania pravidiel pre bankový sektor a bude tiež presadzovať jednotnosť dohľadu v praxi, čím by malo dôjsť k ochrane integrity vnútorného trhu a k udržiavaniu stability finančného systému .

Kompetencie ECB

ECB dostala právo priameho dohľadu nad *150 až 200 bankami eurozóny, ktorých aktíva mali hodnotu viac ako 30 miliárd eur, alebo predstavovali viac ako pätinu hospodárskeho výkonu domácej krajiny*, tak ako to navrhovalo cyperské predsedníctvo. Európska centrálna banka však bude môcť dohliadať aj na menšie banky a to v prípade, že sa u nich vyskytnú problémy. Na účely dohľadu by mala vzniknúť osobitná rada, v rámci ktorej bude každý zúčastnený štát disponovať jedným hlasom. Rozhodovanie bude prebiehať jednoduchou väčšinou.

Čo sa týka ďalších kompetencií Európskej centrálnej banky v prvom pilieri BÚ, tak Euractiv (2014a) uvádza, že ECB by mala v rámci *jednotného mechanizmu bankového dohľadu* napríklad udeľovať povolenia úverovým inštitúciám, zodpovedať za dodržiavanie kapitálových požiadaviek a požiadaviek na pákový efekt a likviditu a tiež vykonávanie dohľadu nad finančnými konglomerátmi. ECB bude môcť zároveň v prípade, že niektorá z inštitúcií poruší regulačné kapitálové požiadavky alebo v prípade, že bude hroziť ich porušenie, vykonávať opatrenia tzv. *včasnej intervencie* a to požadovaním prijatia nápravných opatrení.

Európska centrálna banka bude pri výkone bankového dohľadu nezávislá a za vykonávanie svojich úloh, sa bude zodpovedať Európskemu parlamentu a Rade EÚ. Europoslancov a ministrov financií v rámci Euroskupiny bude musieť ECB pravidelne informovať o svojej činnosti.

4.1.2 Spoločný systém krízového riadenia

Spoločný systém krízového riadenia by mal dopĺňať *jednotný mechanizmus bankového dohľadu*. *Spoločný systém krízového riadenia* by mal zaručiť, že v prípade, ak sa banka, ktorá podlieha *jednotnému mechanizmu bankového dohľadu* dostane do vážnych ťažkostí, riešenie jej krízovej situácie by bolo možné efektívnym spôsobom riadiť pri minimálnych nákladoch pre daňových poplatníkov a reálnu ekonomiku (Euroinfo, 2013).

Predseda Komisie José Manuel Barroso vyhlásil, že vďaka tomuto návrhu je Európska únia pripravená na vytvorenie bankovej únie, čo pomôže ozdraviť celé odvetvie, obnoviť dôveru a prekonať roztrieštenosť na finančných trhoch. Barroso tiež tvrdí, že daný návrh znamená vytvorenie silného a integrovaného jednotného systému, ktorý sa bude zaoberať bankami, ktorým hrozí úpadok. Hoci nie je možné eliminovať riziko zlyhania bánk v budúcnosti, *spoločný systém krízového riadenia* a rezolučný fond by mali v budúcnosti zabezpečiť to, že namiesto daňových poplatníkov Európskej únie budú dôsledky strát znášať strát samotné banky.

Spoločný systém krízového riadenia by sa mal v bankovej únii riadiť hmotnoprávnymi pravidlami pre ozdravenie bánk a riešenie ich krízových situácií. Rada ministrov financií EÚ sa dňa 27. júna 2013 dohodla na všeobecnom prístupe k týmto novým pravidlám.

Fungovanie *spoločného systému krízového riadenia* by malo vyzeráť nasledovne:

1. ECB ako orgán dohľadu by poukázala na to, že banka v eurozóne alebo v členskom štáte, ktorý je dobrovoľne súčasťou bankovej únie, sa nachádza vo vážnych finančných ťažkostiach a je potrebné riešiť jej krízovú situáciu.
2. Rezolučná rada, ktorá by bola tvorená zástupcami ECB, EK a príslušných vnútroštátnych orgánov by pripravila riešenie krízovej situácie banky. Táto rezolučná rada by disponovala rozsiahlymi právomocami pri analýze a vymedzení prístupu, ktorý by sa týkal spôsobu, akým by sa mala riešiť krízová situácia banky. To znamená, že by určovala, aké nástroje by sa mali použiť a ako by sa mal v tejto veci angažovať európsky fond na riešenie krízových situácií.

Vnútroštátne orgány na riešenie krízových situácií by s rezolučnou radou v tomto smere úzko spolupracovali.

3. Na základe odporúčania rezolučnej rady, alebo z vlastnej iniciatívy, by Komisia rozhodla, či a kedy sa má začať riešenie krízovej situácie danej banky a stanovila by rámec použitia nástrojov tohto riešenia a fondu.
4. Pod dohľadom rezolučnej rady by boli vnútroštátne orgány na riešenie krízových situácií, ktoré by boli poverené vykonávať plán riešenia krízovej situácie.
5. Rezolučná rada by dozerala na riešenie krízovej situácie a kontrolovala by, akým spôsobom vnútroštátne orgány na riešenie krízových situácií vykonávajú jej rozhodnutia na vnútroštátnej úrovni. V prípade, že takýto orgán nedodrížiava jej rozhodnutie, mohla by posielat' vykonávacie príkazy priamo do problémových bánk.
6. Pod dohľadom rezolučnej rady by bol vytvorený jednotný fond na riešenie krízových situácií bánk, ktorého úlohou by bolo zabezpečiť dostupnosť strednodobej finančnej podpory počas obdobia reštrukturalizácie banky. Bol by financovaný z príspevkov z bankového sektora, pričom by nahrádzal vnútroštátne fondy na riešenie krízových situácií z členských štátov eurozóny a z členských štátov bankovej únie.
7. Úlohou Komisie by bolo len z rozhodnutie, týkajúce sa spúšťacieho mechanizmu riešenia krízových situácií banky, a z rozhodnutia o rámci riešenia krízových situácií. Tým by bol zabezpečený súlad s jednotným trhom a s pravidlami Európskej únie o štátnej pomoci a zároveň by bola zaistená nezávislosť a zodpovednosť celého mechanizmu (Euroinfo, 2013).

Kompetencie ECB

Praktickou úlohou Európskej centrálnej banky bude v tomto prípade upozorňovať na banky z krajín zúčastnených v bankovej únii, ktoré sa dostanú do vážnych finančných ťažkostí, a mali by byť riešené v rámci *spoločného systému krízového riadenia*. ECB však najprv otestuje kondíciu bánk, aby odhalila potenciálne riziká a v prvej polovici roka 2014 by mala zrealizovať hodnotenie kvality aktív. Následne by mali byť vykonané záťažové testy v spolupráci s Európskym orgánom pre bankovníctvo (EBA), ktoré by mali preskúmať, ako banky reagujú na rôzne šokové scenáre (Euractiv, 2014a).

4.1.3 Spoločný systém ochrany vkladov

Systémy ochrany vkladov podľa smernice 94/19/ES - *Smernica o systémoch ochrany vkladov*, v súčasnosti existujú vo všetkých členských štátoch Európskej únie. V prípade nedostupnosti bankových vkladov, musia tieto systémy poskytnúť vkladateľom odškodnenie až do výšky 100 000 EUR. Tieto systémy ochrany vkladov sú významným nástrojom, ktorý slúži na zachovanie dôvery v bankový systém a na zabránenie masovému výberom vkladov (*run na banky*) (Európska komisia, 2014).

V roku 2010 Európska Komisia predložila návrh na prepracovanie už existujúcej *smernice o systémoch ochrany vkladov 94/19/ES*. Hoci rámec bankovej únie na začiatku obsahoval *spoločný systém ochrany vkladov*, v súčasnosti však prebiehajú diskusie o tom, či je takýto systém vôbec potrebný. Diskusie prebiehajú na tému, či sú vhodnejšie harmonizované vnútroštátne systémy ochrany vkladov alebo spoločný európsky systém (Európsky parlament, 2013c).

Čo sa týka názorov členských štátov Európskej únie na zavedenie *spoločného systému ochrany vkladov*, tak napríklad nemecké banky zmierňujú svoj odpor k jeho zavedeniu. Jürgen Fitschen¹⁴ uviedol, že *spoločný systém ochrany vkladov* je potrebný a rodia sa bankovú úniu označil ako krok správnym smerom (O peniazoch, 2013b).

Tretí pilier bankovej únie nie je momentálne hlavnou témou Európskej únie. Ešte stále nie je isté, ako bude pokračovať vývoj spolupráce v rámci *spoločného systému ochrany vkladov*. V rámci tohto piliera bola len upravená už existujúca smernica a to je, čo sa týka vývoja *Spoločného systému ochrany vkladov*, v súčasnosti všetko.

4.2 Banková únia a jej možný vplyv na tieňové bankovníctvo

Banková únia, ako uvádzam vyššie, by mala byť tvorená tromi piliermi: *jednotným mechanizmom bankového dohľadu*, *spoločným systémom krízového riadenia* a *spoločným systémom ochrany vkladov*. Každý z pilierov bankovej únie sa však týka len klasického bankového sektora. V priebehu spracovania svojej práce som dospela k záveru, že „projekt“ bankovej únie je navrhovaný len pre sektor klasického bankovníctva a *tieňové bankovníctvo* v ňom nijakým spôsobom zahrnuté nie je.

Hoci boli v čase vytvárania bankovej únie prijaté nové pravidlá pre kapitálové trhy v podobe *Plánu Európskej Komisie na riešenie rizík spojených s tieňovým bankovníctvom* (viď

¹⁴ Jürgen Fitschen a Anshu Jain sú súčasní riaditelia Deutsche Bank.

podkapitola 3.6), ktorý nadväzuje na *Zelenú knihu o tieňovom bankovníctve*, nie je tento *Plán* súčasťou bankovej únie, a ani v ňom nie je nijakým spôsobom spomenutý.

Plán Európskej Komisie na riešenie rizík spojených s tieňovým bankovníctvom hovorí o iniciatívach, ktoré by sa mali týkať napríklad vytvorenia kapitálových rezerv, čo považujem za ekvivalent k povinným minimálnym rezervám v oblasti klasického bankovníctva. Za významné považujem zo strany Komisie, že navrhuje aj zlepšenie transparentnosti v sektore tieňového bankovníctva. Je všeobecne známe, že pokiaľ nie sú dostupné spoľahlivé, presné a dôveryhodné informácie, monitorovanie nemá význam. A v oblasti *tieňového bankovníctva* by takýto návrh mohol zlepšiť prístup dohľadových orgánov k údajom týkajúcich sa tejto oblasti bankovníctva a tým by sa mohla zlepšiť informovanosť nielen Európskej únie, ale aj širokej verejnosti o činnostiach, ktoré v tomto sektore prebiehajú.

Ďalšia časť návrhu *Plánu Komisie* týkajúceho sa pravidiel v rámci *tieňového bankovníctva* je venovaná stanoveniu rámca pre vzájomné pôsobenie s bankami. V tejto časti návrhu oceňujem najmä to, že je zrejmé, že v prípade, že sú klasické banky previazané akýmkoľvek spôsobom s nebankovými subjektmi *tieňového bankovníctva*, môže to v konečnom dôsledku spôsobiť obrovské problémy. Môže totiž dôjsť k tomu, že sa prenesie riziko a nedôvera z *tieňového bankovníctva* do klasického bankového sektora, čo môže mať katastrofálne dopady na dôveru v klasický bankový sektor, čím by sa mohlo vytvoriť systémové riziko, ktoré by mohlo mať veľmi negatívne dopady na aktivity a činnosti bánk klasického bankového sektora a mohlo by viesť až k zániku niektorých bánk.

Plán Komisie sa tiež zaoberá situáciami, ktoré by mohli nastať, keby sa nebankové inštitúcie dostali do krízy. Tento bod by som prirovnala k druhému pilieru bankovej únie, ktorý sa týka spoločného systému krízového riadenia a zaoberá sa likvidáciou bánk. V oblasti *tieňového bankovníctva* však tento bod nie je tak jednoduchý, ako v prípade klasického bankovníctva, kde sú dostupné všetky potrebné informácie. Tu opäť narážame na nutnosť (a dôležitosť) návrhu Komisie, týkajúceho sa zverejňovania informácií v tomto pomerne málo regulovanom sektore bankovníctva.

Návrhy a vlastné odporúčania

V rámci vlastných návrhov a doporučení by som navrhovala „projekt“ bankovej únie rozšíriť o oblasť *tieňového bankovníctva*, ktorá má v súčasnosti významnú úlohu v rámci celého bankového sektora. V rámci mojej stručnej analýzy *Plánu Európskej Komisie na*

riešenie rizík spojených s tieňovým bankovníctvom som vyjadrila názor na jednotlivé opatrenia, ktoré sa Európska únia chystá zaviesť pre oblasť tieňového bankovníctva.

Medzi moje vlastné návrhy a odporúčania pri riešení problému tieňového bankovníctva v Európskej únii patrí:

- špecifikácia transparentnosti tieňového bankovníctva,
- vytvorenie dohľadových orgánov,
- vytvorenie jednotnej metodiky monitorovania tieňového bankovníctva prostredníctvom Európskeho štatistického úradu,
- zavedenie licencií pre nebankové subjekty,
- vytvorenie „rezervného fondu“,
- zlepšenie vzťahov medzi nebankovými subjektmi a bankami.

Podľa môjho názoru je veľmi dôležité, aby EK *špecifikovala*, ako konkrétne si predstavuje napríklad *zlepšiť transparentnosť tieňového bankovníctva*. Tento sektor dlhú dobu nebol nútený zverejňovať informácie o svojich činnostiach a predpokladám, že sa náhlemu zverejňovaniu bude brániť. Myslím si, že čo sa týka opatrení týkajúcich sa tejto oblasti, mala by Európska únia postupovať pomaly. Rýchly postup by podľa môjho názoru mohol vyvolať paniku v celej oblasti *tieňového bankovníctva* a mohlo by to mať nepríjemné dopady. V rámci mojich návrhov a doporučení, by som sa prikláňala k postupnému zavádzaniu opatrení.

Čo sa týka mojich ďalších doporučení, tie sa týkajú *vytvorenia dohľadových orgánov*, ktoré by sledovali činnosť nebankových subjektov v Európskej únii. Podľa môjho názoru, by bolo vhodné vytvoriť na európskej úrovni orgán/orgány, ktoré by sa zaoberali monitorovaním a reguláciou *tieňového bankovníctva* v EÚ. V rámci vytvorenia týchto orgánov by bolo vhodné, aby sa Európska únia nechala inšpirovať zásadami, ktorých sa drží pri regulácii klasického bankového sektora. To znamená, že by mala byť zaručená nezávislosť orgánov, ich zodpovednosť a tiež jasné vymedzenie cieľov. Orgány by mali byť vytvorené aj na národnej úrovni, ktoré by v rámci európskej úrovne spolu navzájom spolupracovali a vymieňali si informácie a skúsenosti s týmto sektorom. Podľa mňa by bolo najvhodnejšie, aby sa na začiatok vytvoril orgán, v ktorom budú mať zastúpenie členské štáty eurozóny, teda krajiny, ktoré používajú spoločnú menu a následne by sa pripájali zvyšné členské krajiny Európskej únie.

V rámci ďalších návrhov by som odporúčala, aby Európska únia poverila napríklad portál Európskeho štatistického úradu - EUROSTAT, aby vytvoril *jednotnú metodiku monitorovania oblasti tieňového bankovníctva* na území EÚ a aby sa zaoberal štatistikami, týkajúcimi sa tejto oblasti. V podkapitole 2.2.3 uvádzam súčasné spôsoby merania a monitorovania oblasti *tieňového bankovníctva*. Prvým z uvedených spôsobov je správa spoločnosti Deloitte a druhým je monitorovacia správa Rady pre finančnú stabilitu (Financial Stability Board). Je síce veľmi vhodné, že existuje aspoň nejaký spôsob monitorovania, ale v rámci Európskej únie by som odporúčala, aby boli informácie z členských štátov poskytované portálu EUROSTAT, kde by boli spracúvané na základe jednotnej metodiky na území všetkých členských štátov, čím by sa zamedzilo vzniku nejasností a rozdielov vo výklade získaných údajov.

Čo sa týka skutočnosti, že nebankové subjekty, hoci nemajú bankové licencie, vystupujú, resp. správajú sa ako banky, navrhujem, aby bolo zakladanie nebankových inštitúcií legislatívne ošetrené a aby boli *zavedené licencie*. Vďaka týmto licenciám by mohli dané subjekty vystupovať legálne ako poskytovatelia úverov. V tom prípade by nielen členské štáty, ale aj celá Európska únia získali informácie o tom, koľko nebankových subjektov sa v krajine, resp. v EÚ nachádza a aké sú ich aktivity. Ďalším prínosom týchto licencií by mohli byť poplatky, ktoré by boli nútené dané inštitúcie pri snahe o ich získanie zaplatiť a tie by následne tvorili dodatočné príjmy národných štátov. Samozrejme, že by mohlo dôjsť k situáciám, že by sa nebankové subjekty bránili proti zavedeniu licencií. V tom prípade navrhujem, aby sa Európska únia dohodla s členskými štátmi na určitom spôsobe sankcionovania, ktorý by bol pre dané subjekty tak „pre život nebezpečný“, že by nebankové inštitúcie samé uznali, že zaplatenie poplatku je prijateľnejšie, než boj proti licenciám.

Ako uvádzam vyššie, *Plán Komisie* sa zaoberal aj situáciami, kedy sa nebankové subjekty dostanú do krízy a bude treba daný stav riešiť. Podľa môjho návrhu by časť získaných zdrojov z licencií v rámci národných štátov mohla byť odvádzaná na európsku úroveň, kde by sa *tvoril fond*, ktorý by aspoň v minimálnej miere mohol v budúcnosti pokryť škody, ktoré by mohli vzniknúť v prípade, že sa vyskytnú problémy u niektorých nebankových subjektov. Tento môj návrh je teoreticky obdobou 2. piliera bankovej únie – konkrétne vytvorenia rezolučného fondu.

Vytvorenie licencií by podľa môjho názoru mohlo znamenať aj *zvýšenie dôvery štátu voči nebankovým subjektom*, čím by sa mohli zlepšiť vzťahy týkajúce sa spolupráce

nebankových subjektov a bánk. Mohlo by dôjsť k zníženiu nebezpečenstva prenosu systémového rizika z tieňového bankového sektora do toho klasického. V tomto prípade nejde o dôveru klientov voči nebankovým inštitúciám, ale o dôveru štátu voči inštitúciám poskytujúcim úvery bez bankovej licencie.

Nebankové subjekty sú charakteristické tým, že požičiavajú finančné prostriedky najmä menej bonitným klientom. Pôžičky sú poskytované za úrok častokrát niekoľkonásobne vyšší, než v štandardných bankách. Toto je situácia, na ktorej podľa môjho názoru, tieto nebankové inštitúcie zarábajú najviac. Z toho dôvodu by som odporúčala reguláciu činností týchto inštitúcií, pretože podľa mňa tu dochádza k *morálnemu hazardu*, na ktorý doplatia väčšinou klienti, ktorí nutne potrebujú finančné prostriedky a banky im úver neposkytnú, kvôli nedostatočnej bonite.

4.3 Zhrnutie kapitoly

Záverečná kapitola je venovaná bankovej únii a vplyvu jej vzniku na tieňové bankovníctvo v EÚ. Banková únia je „projektom“, ktorý v polovici roka 2012 navrhli európske inštitúcie kvôli pretrvávajúcim vplyvom finančnej a hospodárskej krízy. Je zložená z troch pilierov, ktorými sú: jednotný mechanizmus dohľadu, spoločný systém krízového riadenia a spoločný systém ochrany vkladov. Európska únia začala pri vytváraní bankovej únie prvým pilierom týkajúcim sa dohľadu. Ten je už schválený a v súčasnosti sa očakáva dokončenie jednaní v rámci druhého piliera, týkajúceho sa najmä vytvorenia jednotného rezolučného fondu. Tretí pilier zaoberajúci sa ochranou vkladov nie je momentálne prioritou Európskej únie a tak sa na ďalší vývoj čaká. Záver kapitoly je venovaný zhodnoteniu situácie a vlastným návrhom a odporúčaniam na riešenie problému tieňového bankovníctva v Európskej únii.

5 Záver

Klasický bankový sektor je súčasťou finančného systému a banky sú jeho jedným z jeho najvýznamnejších prvkov. Takto definuje sektor klasického bankovníctva Polouček (2013). Uvádza tiež, že klasický bankový sektor je tvorený centrálnou bankou a obchodnými bankami, ich vzájomnými vzťahmi a vzťahmi s okolím. Banky ako jednu zo základných foriem finančných inštitúcií možno charakterizovať ako finančného sprostredkovateľa, ktorého hlavnou úlohou je poskytovať úvery, prijímať vklady a uskutočňovať platobný styk. Medzi základné druhy bánk radíme napríklad sporiteľne, hypotekárne banky a univerzálne obchodné banky.

Naproti tomu, tieňové bankovníctvo je v bankovom sektore oblasťou, kde sú v rámci finančného systému vytvárané dodatočné zdroje financovania a investorom sa tak ponúka možnosť alternatívy ku klasickým bankovým úverom. Tento pojem má mnoho definícií. Jednou z nich je napríklad definícia podľa pánov Adiana a Ashcrafta (Financial Stability Board, 2012), ktorí tvrdia, že tieňové bankovníctvo je sieť špecializovaných inštitúcií, kde je financovanie od sporiteľov k investorom uskutočňované prostredníctvom sekuritizácie a zaistených techník financovania. Nebankové subjekty sú inštitúcie, ktoré vystupujú ako sprostredkovatelia úverov medzi investorom a žiadateľom o úver. Neprijímajú úvery spôsobom, akým banky v klasickom bankovom sektore, pretože na to nemajú bankovú licenciu. No skutočnosť je taká, že vklady prijímané sú, napriek faktu, že tieto inštitúcie na tento druh výkonu nie sú licencované a teda nepodliehajú ani dostatočnej regulácii ako klasické banky.

Banková únia je „projektom“ Európskej únie, ktorý vznikol kvôli pretrvávajúcim dopadom krízy. Je politickou víziou prehĺbenia integrácie v rámci Európskej únie, ktorá má doplniť menovú úniu a vytvoriť tak „skutočnú hospodársku a menovú úniu“. Cieľom bankovej únie je obmedzenie prepojenia bánk a národných rozpočtov členských krajín. Predpokladá sa, že vznik bankovej únie bude znamenať viac istoty vo finančnom systéme, keďže sa počíta s tým, že banky sa budú riadiť rovnakými pravidlami.

Cieľom mojej diplomovej práce bolo na základe kvalitatívnej analýzy vyhodnotiť potenciálny vplyv a dopady vzniku bankovej únie na oblasť tieňového bankovníctva v Európskej únii.

Vzhľadom k skutočnosti, že v mojej diplomovej práci som sa zaoberala tieňovým bankovníctvom, považovala som za vhodné, aby bolo na začiatku uvedené, čo je klasický bankový sektor a ako sa od neho tieňové bankovníctvo odlišuje. To je dôvodom, prečo sú prvé dve kapitoly rozdelené na dve časti – prvá časť je vždy venovaná danej problematike v rámci klasického bankového sektora a druhá časť kapitoly popisuje problematiku v oblasti tieňového bankovníctva.

V rámci prvej kapitoly bolo cieľom objasniť postavenie tieňového bankovníctva v bankovom sektore. Z toho dôvodu som kapitolu rozdelila na dve časti, kde som sa v prvej časti sústredila na klasický bankový sektor a následne som sa v druhej časti snažila charakterizovať oblasť tieňového bankovníctva. Cieľom druhej kapitoly bolo špecifikovať reguláciu a dohľad v klasickom aj tieňovom bankovníctve, resp. charakterizovať ako prebieha regulácia v klasickom bankovom sektore a v druhej časti uviesť, ako je tieňové bankovníctvo regulované v rámci Európskej únie. Cieľom tretej kapitoly bolo posúdiť, či bude mať vznik bankovej únie (jej jednotlivých pilierov) vplyv na riešenie problému tieňového bankovníctva v Európskej únii.

Počas spracúvania svojej práce som dospela k názoru, že vznik bankovej únie nijakým spôsobom neovplyvní riešenie problému tieňového bankovníctva v Európskej únii. To je dôvodom zamietnutia hypotézy, ktorú som si stanovila v úvode práce a ktorá znela nasledovne: „Vznik bankovej únie na základe kvalitatívnej analýzy pozitívne ovplyvní riešenie problému tieňového bankovníctva v Európskej únii a vytvorením bankovej únie sa zvýši úroveň regulácie tejto oblasti bankového sektora“.

Vznik bankovej únie nebude mať vplyv na oblasť tieňového bankovníctva, respektíve na problém, ktorý tieňové bankovníctvo v bankovom sektore predstavuje, pretože banková únia je navrhovaná len pre klasický bankový sektor. Vo svojej práci som sa sústredila na postupný vznik tohto „projektu“. V súčasnosti je však plne zjednaný len prvý pilier BÚ – jednotný mechanizmus bankového dohľadu. Druhý pilier – spoločný systém krízového riadenia je v procese vyjednávania, kde sa rokuje najmä o jednotnom rezolučnom fonde a tretí pilier, ktorý sa týka spoločného systému ochrany vkladov momentálne nie je, ako som už uviedla, prioritou Európskej únie.

Vzhľadom k zistenému záveru mojej práce, ktorý vyvracia hypotézu, ktorú som si stanovila na začiatku, som časť poslednej kapitoly venovala vlastným návrhom

a odporúčaniam, ktoré by podľa môjho názoru mohli aspoň v minimálnej miere prispieť k riešeniu problému tieňového bankovníctva v Európskej únii.

K mojim odporúčaniam patrí napríklad návrh na bližšiu špecifikáciu transparentnosti tieňového bankovníctva zo strany Európskej komisie, ktorá práve toto opatrenie uverejnila v rámci iniciatív, ktoré boli obsahom Plánu Európskej komisie na riešenie rizík spojených s tieňovým bankovníctvom. Ďalším návrhom bolo vytvorenie dohľadových orgánov, ktoré by boli založené na rovnakých zásadách, na ktorých je založený systém dohľadu a regulácie v klasickom bankovom sektore. Vytvorenie jednotnej metodiky monitorovania tieňového bankovníctva na úrovni členských štátov Európskej únie prostredníctvom Európskeho štatistického úradu pokladám za významné, pretože by sa tým predišlo nejasnostiam a rozdielom v interpretácii získaných údajov.

Zavedenie licencií pre nebankové subjekty je návrhom, ktorý by podľa mňa mohol priniesť oveľa viac svetla do tejto oblasti bankovníctva. V rámci tohto návrhu som uvažovala, že by bolo vhodné, keby poplatky, ktoré budú za poskytnuté licencie vyberané, boli z časti odvádzané do spoločného fondu na úrovni Európskej únie, ktorý by slúžil na záchranu nebankových inštitúcií v prípade problémov. Podrobné znenie mojich návrhov a doporučení je uvedené v podkapitole 4.2.

Hoci vznik bankovej únie nijakým spôsobom pozitívne neovplyvní problém tieňového bankovníctva v Európskej únii, je významným krokom v rámci integrácie. Čo sa budúceho vývoja týka, tak tu predpokladám, že bude dokončený každý z troch pilierov bankovej únie a že Európska únia začne viac pozornosti venovať tieňovému bankovníctvu a túto oblasť podrobí väčšej regulácii. Sektor tieňového bankovníctva totiž disponuje obrovským množstvom finančných prostriedkov, čo so sebou prináša riziko, ktoré sa môže presunúť do oblasti klasického bankovníctva.

Problematika vzniku bankovej únie a jej vplyvu na tieňové bankovníctvo by v budúcnosti mohla byť spracovaná aj na základe kvantitatívnej analýzy. Daná analýza by mohla slúžiť na overenie predpokladov, ktoré súvisia s tvrdením, že vznik bankovej únie by mohol spôsobiť presun činností z klasického bankového sektora, ktorý bude vznikom BÚ viac regulovaný, do oblasti tieňového bankovníctva.

Zdroje použitéj literatúry

Knihy:

BAGEHOT, Walter, 2006. *Lombard Street: a description of the money market*. New York: Cosimo Classics. 404 p. ISBN 15-960-5507-3. In: JUROŠKOVÁ, Lenka, 2012. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium. 174 s. ISBN 978-80-87284-26-1.

JÍLEK, Josef, 2006. *Deriváty, hedžové fondy, offshorové společnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 260 s. ISBN 80-247-1826-X.

JUROŠKOVÁ, Lenka, 2012. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium. 174 s. ISBN 978-80-87284-26-1.

POLOUČEK, Stanislav a kol., 2013. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck. 480s. ISBN 978-80-7400-491-9.

REVENDA, Zbyněk a kol., 2012. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. vyd. Praha: Management Press. 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.

ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava, 2010. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní. 256 s. ISBN 978-80-7408-029-6.

Internetové zdroje:

AKCIE, 2010. *Pákový efekt (leverage)* [online]. 2010 [cit. 2013-10-16]. Dostupné z: <http://www.akcie.cz/slovník/pakovy-efekt-leverage?gclid=CL2nyJimm7oCFcRY3godm3IAIw>

BENICKÁ, Ľubica, 2013. *Porovnanie produktov bankových a nebankových subjektov v Slovenskej republike* [online]. Banská Bystrica [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: http://is.bivs.cz/th/14288/bisk_m/Porovnanie_produkto_v_bankovykh_a_nebankovykh_subjekto_v.pdf. Diplomová práca. Bankovní institut vysoká škola Praha - zahraničná vysoká škola Banská Bystrica, Katedra financií, účtovníctva a poisťovníctva.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 2013. *Danièle Nouy appointed head of ECB supervisory board* [online]. 2013 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/140113.pdf

DEAL BOOK, 2011. *Soros to close his fund to outsiders* [online]. 2011 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: http://dealbook.nytimes.com/2011/07/26/soros-to-close-fund-to-outsiders/?_php=true&_type=blogs&_r=0

DELOITTE, 2012. *The Deloitte Shadow Banking Index: Shedding light on banking's shadows* [online]. Deloitte [cit. 2013-10-16]. Dostupné z: http://www.deloitte.com/assets/Dcom-UnitedStates/Local%20Assets/Documents/CFO_Center_FT/US_FSI_The_Deloitte_Shadow_Banking_052912.pdf

EURACTIV, 2014a. *Banková únia* [online]. 2014a [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.euractiv.sk/podnikanie-v-eu/zoznam_liniek/bankova-unia-000307

EURACTIV, 2014b. *Hospodárske riadenie EÚ - heslár 2* [online]. 2014b [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: http://www.euractiv.sk/podnikanie-v-eu/zoznam_liniek/hospodarske-riadenie-eu--heslar-2-000323

EUROEKONOM, 2003. *George Soros (1930*) - muž, ktorý porazil Bank of England* [online]. 2003 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/osobnosti-clanky.php?type=jz-soros>

EUROEKONOM, 2013. *Kolaterál* [online]. 2013 [cit. 2013-10-16]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.sk/poradna/ekonomicky-slovník/?q=kolateral>

EUROINFO, 2013. *Vytvorenie bankovej únie* [online]. 2013 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.euroinfo.gov.sk/vytvorenie-bankovej-unie/?pg=2>

EURÓPSKA ÚNIA, 2014a. *Banková únia* [online]. 2014a [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.europskaunia.sk/bankova-unia>

EURÓPSKA ÚNIA, 2014b. *Euroval 2* [online]. 2014b [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.europskaunia.sk/euroval-2>

EURÓPSKA KOMISIA, 2012. *EK: Zelená kniha - Tieňové bankovníctvo* [online]. EK [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0102:FIN:SK:PDF>

EURÓPSKA KOMISIA, 2013a. *EK: Tlačová správa: Plán Komisie na riešenie rizík spojených s tieňovým bankovníctvom* [online]. EK 2013a [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-812_sk.htm?locale=sk

EURÓPSKA KOMISIA, 2013b. *EK: Znižovanie rizík tieňového bankovníctva* [online]. EK 4.9.2013b [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/news/economy/130904_sk.htm

EURÓPSKA KOMISIA, 2014. *EK: OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU podľa článku 294 ods. 6 Zmluvy o fungovaní Európskej únie o pozícii Rady v prvom čítaní so zreteľom na prijatie smernice Európskeho parlamentu a Rady o systémoch ochrany vkladov [prepracované znenie] 2010/0207 (COD)* [online]. EK 2014 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2014:0140:FIN:SK:PDF>

EURÓPSKY PARLAMENT, 2012. *Ako bude fungovať vznikajúca banková únia?* [online]. 2012 [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: http://www.europaskyparlament.sk/sk/spravodajstvo_a_aktivita/spravy/news-2012-september/news-2012-september-19.html?sessionId=A0BAF1F772FC546F1B78A5A1F8B29D1E

EURÓPSKY PARLAMENT, 2013a. *Candidate for boss of EU bank supervisor quizzed by MEPs* [online]. 2013a [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20131127IPR27776/html/Candidate-for-boss-of-EU-bank-supervisor-quizzed-by-MEPs>

EURÓPSKY PARLAMENT, 2013b. *Deal reached on bank “bail-in directive”* [online]. 2013b [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/sk/news-room/content/20131212IPR30702/html/Deal-reached-on-bank-%E2%80%9Cbail-in-directive%E2%80%9D>

EURÓPSKY PARLAMENT, 2013c. *Európsky systém orgánov finančného dohľadu* [online]. 2013c [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.2.5.html

FEELINGEUROPE, 2014. *European Commission: Banking Union and the single supervisory mechanism (SSM)* [online]. 2014 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: http://www.feelingeuropa.eu/Pages/banking_union%20EC.pdf

FINANCIAL STABILITY BOARD, 2012. *FSB: CNMV advisory committee response to the FSB consultative documents: A policy framework for strengthening oversight and regulation of shadow banking entities and a policy framework for addressing shadow banking risks in securities lending and repos* [online]. FSB [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: http://www.financialstabilityboard.org/publications/c_130129y.pdf

FINANCIAL STABILITY BOARD, 2013. *FSB: Global Shadow Banking Monitoring Report* [online]. FSB 2013 [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_131114.pdf

FINANCE, 2011. *Legenda George Soros po 40 letech končí éru otevřených hedge fondů, vrátí peníze investorům* [online]. 2011 [cit. 2013-12-03]. Dostupné z: <http://generator.citace.com/dokument/KSU42XNgUKxhVIkt>

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA, 2012. NBS: *Banková únia a jednotný mechanizmus dohľadu* [online]. NBS 2012 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2012/8-2012/02_biatec12-8_cillikova-penzes.pdf

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA, 2011a. *Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA)* [online]. 2011a [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/medzinarodna-spolupraca/europsky-system-financneho-dohladu-esfs/europsky-organ-pre-cenne-papiere-a-trhy-esma>

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA, 2011b. *Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (EIOPA)* [online]. NBS 2011b [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/medzinarodna-spolupraca/europsky-system-financneho-dohladu-esfs/europsky-organ-pre-poisťovníctvo-a-dochodkove-poistenie-zamestnancov-eiopa>

O PENIAZOCH, 2013a. *Nebankové inštitúcie ako nástroj na ukladanie peňazí* [online]. 2013a [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://openiazoch.zoznam.sk/nebankove-spolocnosti/vklady>

O PENIAZOCH, 2013b. *Nemecké banky naznačili podporu spoločnému poisteniu vkladov* [online]. 2013b [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://openiazoch.zoznam.sk/cl/135912/Nemecke-banky-naznacili-podporu-spolocnemu-poisteniu-vkladov>

O PENIAZOCH, 2014. *EÚ pokročila v budovaní bankovej únie* [online]. 2014 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://openiazoch.zoznam.sk/cl/143342/EU-pokrocila-v-budovani-bankovej-unie>

QUINTYN, Marc a Michael W. TAYLOR, 2002. *IMF Working Paper: Regulatory and Supervisory Independence and Financial Stability* [online]. 2002 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp0246.pdf>. In: JUROŠKOVÁ, Lenka, 2012. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium. 174 s. ISBN 978-80-87284-26-1.

RADA EVROPSKÉ UNIE, 2013. *Rada prijíma balíček nařízení týkajících se jednotného mechanismu dohledu* [online]. 2013 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: [http://www.consilium.europa.eu/homepage/showfocus?focusName=council-adopts-regulations-on-single-supervisory-mechanism-\(ssm\)&lang=cs](http://www.consilium.europa.eu/homepage/showfocus?focusName=council-adopts-regulations-on-single-supervisory-mechanism-(ssm)&lang=cs)

REIC, 2010. *Správy z EÚ - Tieňové bankovníctvo* [online]. 2010 [cit. 2013-10-16]. Dostupné z: http://www.reic.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=38:spravy-z-eu-tieove-bankovnictvo-&catid=1:aktuality&Itemid=1

SIGNAL TRADE, 2011. *Short selling – prodeje nakrátko* [online]. 2011 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.signaltrade.cz/co-je-short/>

STANOVSKÝ, Zdeněk, 2006. *Analýza Hedgingových fondů* [online]. Brno [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/62997/esf_m/Diplomova_prace_Zdenek_Stanovsky.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

TOTAL MONEY, 2013. *Sekuritizácia* [online]. 2013 [cit. 2013-10-16]. Dostupné z: <http://www.totalmoney.sk/slovník/S/sekuritizacia/>

ÚRADNÝ VESTNÍK EURÓPSKEJ ÚNIE, 2012. *Konsolidované znenie zmluvy o Európskej únii a zmluvy o fungovaní Európskej únie* [online]. 2012 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026sk.pdf

Zákon č. 6 ze dne 17. prosince 1992 o České národní bance, 1993. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993. Dostupné z:
<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=6~2F1993&part=&name=&rpp=15#seznam>

Zoznam skratiek

CB	Centrálna banka Central Bank
EBA	Európsky orgán pre bankovníctvo European Banking Authority
ECB	Európska centrálna banka European Central Bank
ER	Európska rada European Council
ESA	Európske orgány dohľadu (mikroprudenciálny dohľad) European Supervisory Authorities
ESM	Európsky mechanizmus stability European Stability Mechanism
ESRB	Európska rada pre systémové riziko European System Risk Board
EÚ	Európska únia European Union
FSB	Rada pre finančnú stabilitu Financial Stability Board
HMÚ	Hospodárska a menová únia Economic and Monetary Union
JVT	Jednotný vnútorný trh Single Internal Market
MMF	Medzinárodný menový fond International Monetary Fund
TBTF	Doktrína Too – big – to – fail Doctrine Too – big to – fail

USA	Spojené štáty americké
	United States of America

Prehlásenie o využití výsledkov diplomovej práce

Prehlasujem, že

- som bola oboznámená s tým, že na moju diplomovú prácu sa plne vzťahuje zákon č. 121/2000 Zb. – autorský zákon, hlavne § 35 – užitie diela v rámci občianskych a náboženských obradov, v rámci školských predstavení a užitie diela školského a § 60 – školské dielo;
- beriem na vedomie, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (ďalej len VŠB-TUO) má právo nezárobkovo, k svojej vnútornej potrebe, diplomovú prácu užiť (§ 35 odst.3);
- súhlasím s tým, že diplomová práca bude v elektronickej podobe archivovaná v Ústrednej knižnici VŠB-TUO a jeden výtlačok bude uložený u vedúceho bakalárskej práce. Súhlasím s tým, že bibliografické údaje o diplomovej práci budú zverejnené v informačnom systéme VŠB-TUO;
- bolo zjednané, že s VŠB-TUO, v prípade záujmu z ich strany, uzavriem licenčnú zmluvu s oprávnením užiť dielo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bolo zjednané, že užiť svoje dielo, diplomovú prácu, alebo poskytnúť licenciu k jej využitiu môžem len so súhlasom VŠB-TUO, ktorá je oprávnená v takomto prípade odo mňa požadovať primeraný príspevok na úhradu nákladov, ktoré boli VŠB-TUO na vytvorenie diela vynaložené (až do ich skutočnej výšky).

V Ostrave dňa

.....

Bc. Lucia Plátková